

Yhteenvedo metropolihallintolakia valmisteleavan työryhmän väliraporttia koskevista lausunnoista

14.8.2014

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	2
2. LAUSUNTOPYYNTÖ TYÖRYHMÄN VÄLIRAPORTISTA	3
3. LAUSUNTOJEN KESKEINEN SISÄLTÖ	4
4. LAUSUNNOISSA ESITETTYJÄ NÄKÖKOHTIA VÄLIRAPORTTIIN, VÄLIRAPORTISSA ESITETTYIHIN METROPOLIHALLINNON VAIHTOEHTOISIIN TOTEUTTAMISMALLEIHIN SEKÄ NIIDEN VAIKUTUKSIIN	6
4.1 YLEISET NÄKEMYKSET VÄLIRAPORTISTA	6
4.2 ESITETTYJEN METROPOLIHALLINNON VAIHTOEHTOISTEN TOTEUTTAMISMALLIEN TARKOITUKSEN MUKAISUUS	7
4.3 LAUSUNNONANTAJIEN ESIIN NOSTAMAT VAIHTOEHTOISET METROPOLIHALLINNON MALLIT	8
4.4 METROPOLIHALLINNON TEHTÄVÄT	10
4.4.1 Maankäyttö.....	10
4.4.2 Asuminen	11
4.4.3 Liikenne.....	12
4.4.4 Ympäristöpalvelut.....	14
4.4.5 Segregaatio-, maahanmuutto- ja työvoima-asiat	15
4.4.6 Kilpailukyky- ja innovaatioasiat.....	16
4.4.7 Metropolisopimus.....	17
4.4.8 Ruotsinkieliset palvelut.....	18
4.5 HALLINNON JA PÄÄTÖKSENTEON JÄRJESTÄMISEN VAIHTOEHDOT	18
4.6 VAALIEN JÄRJESTÄMINEN JA ASUKKAIDEN OSALLISTUMISEN TURVAAMINEN	19
4.7 ALUERAJAUS.....	20
4.8 RAHOITUSMALLI	22
4.9 ESITETTYJEN MALLIEN KUNTAKOHTAISET JA ALUEELLISET VAIKUTUKSET	23
5. MUUT LAUSUNNOISSA ESILLE TULLEET ASIAT JA KYSYMYKSET	24
LIITE 1: LAUSUNNON ANTANEET TAHOT	26
LIITE 2: TIIVISTELMÄT LAUSUNNOISTA LAUSUNNONANTAJITTAIN	28
LIITE 3: YHTEENVETO METROPOLIHALLINNON VALMISTELUA KOSKEVASTA OTA KANTAA - KESKUSTELUSTA	45
LIITE 4: OTA KANTAA-KESKUSTELUN KYSYMYKSET	47

1. Johdanto

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne. Hallitusohjelman mukaan kunta- ja palvelurakennetarkaisujen merkitys korostuu metropolialueella. Hallitusohjelman mukaan tarve metropolialuetta koskevalle erilliselle laille selvitetään.

Hallitus linjasi rakennepoliittisessa ohjelmassaan talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi 29.8.2013, että metropolialueen kilpailukyky varmistetaan, estetään segregatiota sekä tehostetaan maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelua ja toteutusta edistämällä alueen kuntaliitoksia ja kokoamalla sen tueksi metropolihallinto, jonka ylin päättävä toimielin on vaaleilla valittu valtuusto.

Valtiovarainministeriö asetti 4.10.2013 hallituksen rakennepoliittisen ohjelman linjauksen mukaisesti työryhmän valmistelemaan metropolihallintoa koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmän tehtävänä on muuan muassa valmistella ehdotus metropolihallinnon hallintomalliksi, rahoituksen sekä päätöksenteon järjestämiseksi ja metropolihallinnon alueelliseksi toimivallaksi. Työryhmä valmistelee myös muun muassa ehdotukset niistä tehtävistä, joita metropolihallinto hoitaisi. Työryhmän tulee antaa toimeksiantonsa mukaan loppuraportti hallituksen esityksen muodossa 15.9.2014 mennessä. Työryhmän tuli toimeksiantonsa mukaan antaa väliraportti 31.3.2014 mennessä.

Työryhmän väliraportti julkaistiin 1.4.2014. Se sisältää työryhmän kartoittamat vaihtoehdot ja alustavat ehdotukset metropolihallinnon perustamiseksi.

Väliraportissaan työryhmä arvioi, että metropolihallinto voidaan oikeudellisesti toteuttaa joko perustuslain 121 §:n 4. momentissa tarkoitettuna kuntaa suuremmalla hallintoalueella toteutettuna itsehallintojärjestelmänä tai pakkokuntayhtymänä, joissa ylintä päätösvaltaa käyttäisi hallituksen linjausten mukaisesti vaaleilla valittu valtuusto. Oikeudellisen toteuttamismallin valintaan vaikuttavat muun muassa metropolihallinnolle annettavien tehtävien laajuus ja merkittävyys, rahoituksen suuruus sekä tehtävien oikeusvaikutukset alueen kunnille ja kuntayhtymille sekä muille sidosryhmille.

Työryhmä esitti väliraportissaan kahta vaihtoehtoista toteutustapaa metropolihallinnon perustamiseksi.

Vähimmäistehtävät-mallissa metropolihallinnolle osoitetut tehtävät olisivat luonteeltaan pääosin strategisia ja vain osittain operatiivisia. Hallintomallina olisi pakkokuntayhtymä, jossa olisi vaaleilla valittu valtuusto. Rahoitusmallina olisi kunnille osoitettavat maksuosuudet. Metropolihallinnon aluerajaus voisi olla laaja: metropolihallintoon kuuluisi 16 kuntaa. Vaalit toteutettaisiin mahdollisesti siten, että metropolialue muodostaisi yhden vaalipiirin, mutta alueellisen edustavuuden korostuessa myös muut mallit olisivat mahdollisia.

Laajassa mallissa metropolihallinto hoitaisi laajasti sen toimialaan kuuluvia tehtäviä. Tehtävät olisivat luonteeltaan sekä strategisia että operationaalisia. Tarkoituksenmukaisin hallintomalli olisi perustuslain 121 §:n 4. momentin mukainen kuntaa suuremmalla hallintoalueella toteutettu itsehallintojärjestelmä. Rahoituksen järjestämiseksi työryhmä esittää säädettäväksi verotusoikeutta metropolihallinnolle (tulovero). Aluerajaus olisi vähimmäistehtävät-mallia suppeampi: metropolihallintoon kuuluisi 10 kuntaa. Vaalit toteutettaisiin siten, että metropolialue muodostaisi yhden vaalipiirin.

2. Lausuntopyyntö työryhmän väliraportista

Valtiovarainministeriö pyysi 16.4.2014 päivätyllä pyynnöllä lausuntoja metropolihallintolakia valmistelevan työryhmän väliraportista. Lausuntoa pyydettiin väliraportista sekä siinä esitetyistä metropolihallinnon vaihtoehtoisista toteutustavoista. Erityisesti lausuntoa pyydettiin seuraavista kysymyksistä:

1. Väliraportissa esitetyt vaihtoehtoiset toteuttamistavat metropolihallinnoksi

- Lausunnonantajia pyydetään arvioimaan:
 - 1 a. Vastaavatko työryhmän esittämät vähimmäistehtävät-malli ja laaja malli metropolialueen erityisiin haasteisiin myös pidemmällä aikavälillä sekä kuntien ja alueen kokonaisedun näkökulmasta
 - 1 b. Kumpaa vaihtoehtoisista malleista lausunnonantaja pitää tarkoituksenmukaisempana toteutustapana metropolihallinnon perustamiseksi
 - 1 c. Mikäli kumpaakaan työryhmän esittämästä malleista ei pidetä tarkoituksenmukaisena, pyydetään lausunnonantajaa esittämään vaihtoehtoinen toteutustapa hallituksen linjauksen esittämän metropolihallinnon perustamiseksi.

2. Molempia malleja koskevat ehdotukset sekä vaihtoehtoisten mallien tarkempi arviointi

- Lausunnonantajia pyydetään arvioimaan väliraportissa esitettyjä, molempia malleja koskevia ehdotuksia (vähimmäistehtävät-malli ja laaja malli) erityisesti seuraavien asioiden osalta:
 - 2 a. Esitetyt metropolihallinnon tehtävät
 - 2 b. Esitetyt metropolihallinnon hallinnon ja päätöksenteon järjestämisen vaihtoehdot (nk. pakkokuntayhtymä, itsehallintojärjestelmä sekä toimitukset ja muu hallinnon organisointi)
 - 2 c. Esitetyt vaihtoehdot vaalien järjestämiseksi ja asukkaiden osallistumisen turvaaminen
 - 2 d. Esitetyt vaihtoehdot aluerajaukseksi
 - 2 e. Esitetyt vaihtoehdot rahoituksen järjestämiseksi
 - 2 f. Esitettyjen vaihtoehtoisten mallien kuntakohtaiset ja alueelliset vaikutukset.

Lausuntopyyntö lähetettiin kaikille Uudenmaan 26 kunnalle sekä Kanta-Hämeen maakunnan osalta Riihimäen, Lopen ja Hausjärven kunnille. Lausuntoa pyydettiin kuntien ohella mm. alueen yhteistyöorganisaatioilta, ministeriöiltä, eduskuntapuolueilta, metropolipolitiikan neuvottelukunnassa edustettuina olevilta tahoilta sekä järjestöiltä. Kaikkiaan lausuntoja pyydettiin 108 taholta. Lausunnot pyydettiin toimittamaan 4.7.2014 mennessä. Kunnille annettiin lisäksi mahdollisuus täydentää lausuntojaan 25.7.2014 saakka, jotta kunnilla olisi mahdollisuus ottaa kantaa väliraportin ehdotuksiin myös samanaikaisesti valmisteilla oleviin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen ja kuntarakennneuudistusten näkökulmasta.

Lausuntopyynnön keskeinen tavoite oli saada kuntien ja muiden tahojen näkemykset metropolihallintoon liittyvää lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän väliraportista ja siinä esitetyistä metropolihallinnon vaihtoehtoisista toteuttamismalleista. Kuntien osalta tavoitteena oli saada näkemyksiä myös esitettyjen vaihtoehtoisten toteuttamismallien kuntakohtaisista ja alueellisista vaikutuksista.

Siinä tapauksessa, että lausunnonantajat eivät pitäneet työryhmän esittämiä metropolihallinnon toteuttamismalleja tarkoituksenmukaisina, pyydettiin lausunnonantajia esittämään mahdollisia muita vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa hallituksen linjausten mukainen metropolihallinto.

Välikirjeistä antoi lausunnon yhteensä 82 tahoja. Lausunnoista 24 oli kuntien ja 58 muiden tahojen lausuntoa. Lausunnot löytyvät valtioneuvoston hankerekisteristä osoitteesta: http://hare.vn.fi/mAsiakirjojenYpSelaus.asp?h_ild=19664&a_ild=219681.

Listaus lausunnon antaneista tahoista sekä tiivistelmät kuntien ja muiden lausunnonantajien näkemyksistä ovat yhteenvedon liitteinä 1 ja 2.

Ympäristöministeriö ja valtiovarainministeriö toteuttivat virallisen lausuntokierroksen yhteydessä Otakantaa.fi-palvelussa erillisen kuntalaisille suunnatun avoimen kyselyn 12.6.–27.7.2014 välisenä aikana. Kyselyssä oli mahdollisuus vastata metropolihallinnon tehtäviin, aluerajaukseen sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin liittyviin kysymyksiin. Lisäksi palvelussa oli mahdollista keskustella metropolihallinnosta, esittää metropolihallinnon valmisteluun liittyviä kysymyksiä ja lähettää vapaasti palautetta metropolihallinnon valmisteluun liittyen.

Yhteenvedon liitteenä 3 on tiivistelmä Otakantaa.fi-palvelussa toteutetun kyselyn tuloksista sekä palvelussa käydystä keskustelusta.

3. Lausuntojen keskeinen sisältö

Metropolihallintolakia valmistelevan työryhmän välikirjet koskevien lausuntojen perusteella voidaan todeta, että valtaosa lausunnonantajista näkee metropolialueen ongelmat ja erityishaasteet välikirjeissä esitetyn kaltaisina. Lausunnonantajat katsovat myös pääsääntöisesti välikirjeissä metropolihallinnolle asetetut tavoitteet oikean suuntaisiksi ja alueen kehityksen kannalta merkityksellisiksi. Lausunnonantajien näkemykset siitä, mikä olisi tehokkain tai yksinkertaisin tapa ratkaista metropolialueen ongelmat, vastata alueen kehittämiseen liittyviin haasteisiin sekä saavuttaa välikirjeissä asetetut tavoitteet eroavat kuitenkin huomattavasti toisistaan.

Suurimmassa osassa lausuntoja katsotaan, että tarve jonkinlaiselle alueen erityishaasteet ja -olosuhteet huomioivalle metropoliratkaisulle sekä kuntarajat ylittävän seudullisen päätöksenteon lisäämiselle alueella on ilmeinen. Kuitenkin vain harvat lausunnonantajat näkevät, että työryhmän välikirjeissä esitetty metropolihallinnon vaihtoehtoiset mallit ovat sellaisenaan toteuttamiskelpoisia tai tarkoituksenmukaisia.

Useissa lausunnoissa tarve erillisen metropolihallinnon perustamiselle kyseenalaistetaan ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi esitetään monia muita vaihtoehtoisia toimintatapoja. Erillisen metropolihallinnon perustamisen sijaan lausunnonantajat esittävät metropolialueen ongelmien ratkaisemiseksi ja seudullisen päätöksenteon lisäämiseksi muun muassa kuntien keskinäisen sekä kuntien ja valtion välisen yhteistyön tiivistämistä, nykyisen ai-esopimusmenettelyn kehittämistä sekä valtion ohjausvallan lisäämistä. Metropolihallintoa ehdotetaan myös perustettavaksi jo olemassa olevia yhteistyörakenteita tai kuntayhtymiä kehittämällä. Lausunnoissa tuodaan esiin mahdollisuus perustaa metropolihallinto esimerkiksi Uudenmaan liiton tai HSL- ja HSY-kuntayhtymien pohjalle. Osa lausunnonantajista korostaa, ettei erillisille metropolihallinnolle olisi tarvetta, jos alueella toteutettaisiin riittävän suuria kuntarakenteen uudistuksia.

Metropolihallinnon tarpeelliseksi katsovat tahot puolestaan ehdottavat lähes poikkeuksetta väliraportissa esitettyihin malleihin muutoksia tai ovat valmiit hyväksymään toisen tai molemmat esitetyistä malleista määrätyin ehdoin. Valtaosassa kuntien lausuntoja metropolihallinto nähdään ennen kaikkea strategisena toimijana, jonka päätehtävänä tulee olla merkittävien maankäytön, asumisen ja liikenteen ratkaisujen suunnittelu ja toteutus. Erityisesti monet kunnat katsovat, että metropolihallinnolle ei pidä antaa laajoja operationaalisia tehtäviä, vaan sillä tulisi olla korostuneesti strateginen ja kuntia ohjaava rooli. Osa lausunnonantajista toisaalta korostaa, että metropolihallinnolla on oltava mahdollisimman laaja tehtäväkenttä, jotta sillä olisi todelliset mahdollisuudet vaikuttaa metropolialueen kehitykseen.

Useat muut lausunnonantajat katsovat, että metropolihallinnon perustamisen tavoitteena on oltava laajoja tehtäväkokonaisuuksia hoitava metropolihallinto. Lausunnoissa kuitenkin katsotaan, että asetetun aikataulun puitteissa ja hallinnon toimivuuden varmistamiseksi metropolihallinto olisi loogisinta perustaa alkuvaiheessa strategisten vähimmäistehtävien varaan ja laajentaa myöhemmin sen tehtäväkenttää vaiheittain. Monet lausunnon antaneet tahot katsovat, että asetetussa aikataulussa metropolihallintoa on mahdotonta toteuttaa väliraportissa esitetyn laajan mallin mukaisena.

Lausunnonantajat katsovat pääsääntöisesti, että hallintomalliltaan metropolihallinnon tulisi olla pakkokuntayhtymä. Kuntayhtymämalli nähdään perinteisenä, joskin raskaana ja monin tavoin ongelmallisena kuntien välisen yhteistyön järjestämismuotona. Kuntia suuremmalla alueella toteutettavan itsehallintojärjestelmän perustaminen katsotaan työlääksi ja metropolihallinnon perustamiselle asetettu aikataulu huomioon ottaen vaikeasti toteutettavaksi. Myös osa laajan mallin kannattajista katsoo, että metropolihallinnon tulisi itsehallintojärjestelmän sijaan olla oikeudelliseltaan muodoltaan kuntayhtymä.

Kysymys metropolivaaleista jakaa lausunnonantajia. Suurimmassa osassa lausuntoja vaalien järjestämiseen yleisesti suhtaudutaan myönteisesti. Jotkin lausunnonantajista asettavat vaalien järjestämisen jopa ehdoksi metropolihallinnon perustamiselle. Vaalijärjestelmän osalta lausunnoissa katsotaan, että metropolialue voi muodostaa yhden vaalipiirin. Kuntien vähimmäisedustus metropolivaltuustossa on kuitenkin turvattava tavalla tai toisella vaalijärjestelmästä riippumatta. Osassa lausuntoja vaalien tarpeellisuus kuitenkin kyseenalaistetaan varsinkin, mikäli metropolihallinto perustettaisiin kuntayhtymänä, ja mikäli samaan aikaan käynnissä olevassa sote-uudistuksessa päädyttäisiin malliin, jossa päätöksentekijöitä ei valita vaaleilla.

Lausunnonantajilla ei ole yhtenäistä näkemystä metropolihallinnon aluerajauksesta. Valtaosa kunnista kannattaa aluerajaukseksi Helsingin seudun 14 kunnan aluetta. Työryhmän ehdottamat 10 ja 16 kunnan aluerajaukset saavat kannatusta pääosin muilta lausunnonantajilta, mutta myös joiltain kunnilta. Lausunnoissa nostetaan esiin myös mahdollisuudet perustaa koko Uudenmaan kattava 26 kunnan tai ainoastaan metropolialueen ydinkaupungit Helsingin, Espoon, Kauniaisen ja Vantaan kattava metropolihallinto. Moni lausunnonantaja pitää tärkeänä sitä, että metropolihallinnon aluetta voidaan myöhemmin tarpeen tullen joustavasti laajentaa.

Metropolihallinnon rahoituksen osalta lausunnonantajat ovat varsin yksimielisiä: metropolihallinnon rahoituksen toivotaan perustuvan kuntien maksuosuuksiin. Uuden verotussubjektin luomista ei katsota tarpeelliseksi. Verotusoikeuden riskinä useat näkevät alueen kokonaisveroasteen nousun, mikä puolestaan heikentäisi alueen kilpailukykyä. Yleisesti nähdään, että metropolihallintouudistus tulee toteuttaa alueen kunnille kustannusneutraalisti. Kunnat korostavat, että valtion on subventoitava täysimääräisesti valtiolta metropolihallinnolle mahdollisesti siirtyvien tehtävien aiheuttamat kulut.

Monet lausunnonantajista edellyttävät väliraportissa esiin tuotujen keskeneräisten selvitysten tekemistä ennen kuin metropolihallinnon tarvetta ja tehtäviä voidaan arvioida tarkemmin. Lausunnoissa korostetaan, että selvityksissä on kiinnitettävä erityistä huomiota mallien kustannusvaikutuksiin. Esiin nostetaan usein myös metropolihallinnon ulkopuolelle jäävien Uudenmaan kuntien ja Uudenmaan liiton tehtäviä ja roolia sekä muun muassa yritysvaikutuksia ja lapsi- ja nuorisovaikutuksia koskevien selvitysten merkitys. Työmarkkinajärjestöt korostavat lausunnoissaan etenkin henkilöstön asemaa koskevien ratkaisujen merkitystä. Keskeinen kysymys on, tulisiko henkilöstön asema turvata metropolihallinnon aiheuttamissa työnantajamuutostilanteissa yhtä vahvoin palvelussuhdeturvaa koskevin säännöksiin kuin mitä kuntarakennelaissa on säädetty kuntajaon muutoksia koskien. Työntekijäjärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen näkemykset asiasta eroavat.

Useat lausunnonantajat nostavat lausunnoissaan esiin myös metropolihallinnon ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen yhteensovittamisen. Vaikka metropolihallinnolla ja sote-uudistuksella ei yleisesti katsota olevan sellaista yhteyttä, jonka vuoksi sote-uudistusta koskevat ratkaisut vähentäisivät metropolihallinnon tarvetta, esittävät varsinkin monet kunnat lausunnoissaan, että metropolihallinnon toteuttamisen osalta olisi toivottavaa odottaa sote-uudistuksen yksityiskohtien selviämistä. Näin metropolihallinnon ja tulevan sote-alueen työnjaosta olisi mahdollista luoda mahdollisimman sujuva ja tehokas. Myös metropolihallinnon ja sote-uudistuksen yhteisvaikutusta kunnalliseen itsehallintoon ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksiin on helpompi arvioida sote-uudistuksen yksityiskohtien varmistuttua. Osassa lausuntoja katsotaan, että myös alueella käynnissä olevien kuntajakoselvitysten tulokset on oltava tiedossa ennen metropolihallinnon perustamista.

4. Lausunnoissa esitettyjä näkökohtia väliraporttiin, väliraportissa esitettyihin metropolihallinnon vaihtoehtoihin toteuttamismalleihin sekä niiden vaikutuksiin

Valtiovarainministeriön lähettämässä lausuntopyynnössä lausunnon antavia tahoja pyydettiin esittämään näkemyksensä metropolihallintoa valmistelevan työryhmän väliraportista sekä ottamaan erityisesti kantaa väliraportissa esitettyihin metropolihallinnon vaihtoehtoihin toteuttamismalleihin ja niiden vaikutuksiin. Oman organisaationsa näkökulman ohella lausunnonantajia pyydettiin arvioimaan väliraporttia myös metropolialueen kokonaisuuden näkökulmasta.

Annetuissa lausunnoissa lausunnonantajat keskittyvät pääasiassa ottamaan kantaa metropolihallinnon vaihtoehtoihin toteuttamismalleihin vaikutuksineen. Lausunnonantajat tarkastelevat kysymyksiä valtaosin oman kuntansa, organisaationsa, viiteryhmänsä tai toimialansa näkökulmasta.

Huomionarvoista on, että lausunnonantajat keskittyvät lausunnoissaan pääsääntöisesti yhteen tai vain muutamaan omasta näkökulmasta tärkeimmäksi katsomaansa kysymykseen eivätkä juuri ota kantaa kaikkiin lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin.

Seuraavassa tarkastellaan annettujen lausuntojen sisältöä sekä lausunnoissa esiin nousseita näkemyksiä asiakokonaisuuksittain.

4.1 Yleiset näkemykset väliraportista

Vain harva lausunnonantaja esittää kokonaisarvioita työryhmän väliraportista.

Yleisesti todetaan metropolihallintoa valmistelevan työryhmän työn olevan edelleen kesken ja väliraportin jättävän monia merkittäviä kysymyksiä avoimeksi. Useissa lausunnoissa

edellytetään väliraportissa esiin tuotujen keskeneräisten selvitysten tekemistä ennen kuin lausunnonantajat voivat tarkemmin vastata lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin tai arvioida metropolihallinnon tarvetta, tehtäviä ja vaikutuksia. Lausunnoissa korostetaan muun muassa metropolihallinnon taloudellisiin vaikutuksiin ja rahoituksen järjestämiseen, henkilöstön asemaan sekä valtion, metropolihallinnon, alueen kuntien, Uudenmaan liiton ja alueella toimivien muiden viranomaisten yhteistyöhön ja tehtävä- ja toimivaltajakoon liittyvien selvitysten tarvetta. Osa lausunnonantajista vaatii myös, että metropolihallinnon valmisteluun liittyvien selvitysten rinnalla tulisi tehdä selvitys siitä, millä tavalla metropoli-alueen nykyisiä yhteistyö- ja hallintorakenteita sekä maankäytön, asumisen ja liikenteen ratkaisuihin liittyviä toimintamalleja olisi mahdollista kehittää.

Useat lausunnonantajat toteavat, että väliraportissa esitettyjen metropolihallinnon toteuttamismallien tarkoituksenmukaisuuteen tai vaikutuksiin on vaikea ottaa kantaa alueella samanaikaisesti käynnissä olevien kuntajakoselvitysten sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen vuoksi. Etenkin monet kunnat esittävät lausunnoissaan, että metropolihallinnon toteuttamisen osalta olisi toivottavaa odottaa alueen kuntajakoselvitysten valmistumista ja sote-uudistuksen yksityiskohtien selviämistä.

Toisaalta vain harvoissa lausunnoissa nähdään, että alueella käynnissä olevat kuntajakoselvitykset tai sote-uudistus vähentäisivät maankäytön, asumisen ja liikenteen ratkaisusta vastaavan metropolihallinnon tarvetta. Lausunnoissa painotetaan ennen kaikkea metropolihallinnon ja sote-uudistuksen tarkastelemista kokonaisuutena, jotta metropolihallinnon ja sote-alueen työnjaosta esimerkiksi segregaaation estämiseen liittyvissä tehtävissä muodostuisi mahdollisimman selkeä ja tehokas. Monissa lausunnoissa korostetaan myös tarvetta tarkastella metropolihallintoa ja sote-uudistusta kunnallista itsehallintoa kaventavina uudistuksina, jolloin erityistä huomiota tulisi kiinnittää kuntien ja kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamiseen.

Monet lausunnonantajista pitävät työryhmän väliraporttia puutteistaan huolimatta laadukkaana suhteessa nopeaan valmisteluajankäyttöön. Väliraportin katsotaan sisältävän paljon metropolihallinnon jatkovalmistelun kannalta arvokasta pohjatietoa.

4.2 Esitettyjen metropolihallinnon vaihtoehtoisten toteuttamismallien tarkoituksenmukaisuus

Suurin osa lausunnonantajista yhtyy työryhmän näkemykseen metropolialueen ongelmista ja erityishaasteista. Raportissa metropolihallinnolle asetetut tavoitteet koetaan alueen tulevan kehityksen kannalta oleellisiksi ja oikean suuntaisiksi. Alueen ongelmien ja haasteiden syistä sekä niiden ratkaisemisesta on kuitenkin varsin erilaisia näkemyksiä. Suurin osa lausunnonantajista katsoo, että alueen ongelmien ja erityishaasteiden ratkaisemiseksi tarvitaan nykyistä enemmän kuntarajat ylittävää ja metropolialueen yhtenä kokonaisuutena huomioivaa päätöksentekoa. Näkemykset siitä, miten tällainen päätöksenteko tulisi järjestää, eroavat kuitenkin merkittävästi.

Vain pieni osa lausunnonantajista katsoo työryhmän esittämien metropolihallinnon vaihtoehtoisten toteuttamismallien soveltuvan sellaisenaan alueelle ja vastaavan riittävässä määrin alueen erityisiin haasteisiin. Selkeästi yli puolessa lausunnoista ei esitetä lainkaan arviota työryhmän esittämien mallien toimivuudesta tai tarkoituksenmukaisuudesta.

Niistä lausunnoista, joissa työryhmän esittämien mallien tarkoituksenmukaisuutta on arvioitu, noin puolessa työryhmän malleihin suhtaudutaan kielteisesti tai ehdotetaan erillisen metropolihallinnon perustamisen sijaan vaihtoehtoisia keinoja alueen erityishaasteiden ratkaisemiseksi ja kuntarajat ylittävän päätöksenteon kehittämiseksi. Työryhmän malleihin kielteisesti suhtautuvat kyseenalaistavat useimmiten metropolihallinnon tarpeen tai katso-

vat työryhmän esittämät mallit hallinnollisesti liian raskaiksi, tehottomiksi tai vaikeasti toteutettaviksi.

Noin puolet kysymykseen vastanneista lausunnonantajista katsovat toisen tai jopa molemmat esitetyistä malleista pääosin tarkoituksenmukaiseksi. Lausunnonantajat esittävät malleihin kuitenkin usein muun muassa tehtäviä ja aluerajausta koskevia muutoksia. Vain harvoissa lausunnoissa mallit katsotaan sellaisenaan toteuttamiskelpoisiksi.

Työryhmän esittämistä malleista laajemmalla alueella toteutettava ja tehtäväkentältään rajatumpi metropolihallinto (vähimmäistehtävät-malli) saa lausunnonantajilta suuremman, joskin varauksellisen kannatuksen. Valtaosa Uudenmaan kunnista katsoo, että mikäli metropolihallinto perustetaan, olisi vähimmäistehtävät-mallin mukainen, pääosin strategisiin maankäytön, asumisen ja liikenteen ratkaisuihin keskittyvä ja vain joitain operationaalisia tehtäviä hoitava metropolihallinto tarkoituksenmukainen. Kunnat esittävät kuitenkin lähes poikkeuksetta muutoksia vähimmäistehtävät-mallin toteutukseen. Muutosehdotukset koskevat pääosin metropolihallinnon aluerajausta, hallinnon ja päätöksenteon järjestämistä sekä metropolihallinnon toimivaltaa suhteessa kuntiin.

Vähimmäistehtävät-mallin mukaista metropolihallintoa pitävät tarkoituksenmukaisempana monien kuntien lisäksi muun muassa HSL ja HSY. Kuntayhtymät toteavat, että asetetun aikataulun puitteissa tarkoituksenmukaisinta olisi perustaa metropolihallinto vähimmäistehtävien varaan ja edetä vaiheittain mahdollisiin muihin tehtäväkokonaisuuksiin. Myös monet muut vähimmäistehtävät-mallin mukaista metropolihallintoa puoltavat lausunnonantajat korostavat, että metropolihallinnon tehtäviä ja aluerajausta voidaan myöhemmin laajentaa vaiheittain. Alkuvaiheessa metropolihallinto olisi kuitenkin yksinkertaisinta ja tarkoituksenmukaisinta perustaa strategisten tehtävien ympärille, jolloin välttyään esimerkiksi suurilta ja työläiltä omaisuusjärjestelyiltä. Vähimmäistehtävät-mallia tarkoituksenmukaisempana pitävät tahot korostavat myös malliin sisältyvän huomattavasti vähemmän riskejä kuin väliraportissa ehdotettuun laajaan malliin.

Työryhmän esittämää metropolihallinnon laajaa mallia, jossa metropolihallinnon alueraja-
us olisi suppeampi, mutta tehtäväkenttä huomattavasti vähimmäistehtävät-mallia laajempi, kannattaa Uudenmaan kunnista selkeästi vain Helsinki. Laaja malli saa kannatusta myös monilta valtion virastoilta ja laitoksilta, osalta puolueista sekä monilta maakuntaliitoilta Uudenmaan liittoa lukuun ottamatta. Laajaa mallia kannattavat tahot katsovat usein, ettei vähimmäistehtävät-malli vastaa riittävässä määrin metropolialueen erityisiin haasteisiin. Lausunnonantajat korostavat, että metropolihallinnolla tulee olla mahdollisimman laaja tehtäväkenttä ja itsenäinen toimivalta, jotta sillä olisi tosiasialliset mahdollisuudet vaikuttaa seudun kehitykseen.

Osa lausunnonantajista näkee työryhmän esittämän laajan metropolihallinnon mallin ongelmana liian laajan aluerajauksen. Laajan aluerajauksen vuoksi metropolihallinnon laajan mallin toteuttamista pidetään hankalana ja siihen nähdään sisältyvän merkittäviä riskejä. Muutamat lausunnonantajista toteavat, että metropolihallinto laajaa mallia voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena, jos metropolihallinto käsittäisi ainoastaan alueen ydinkaupungit: Helsingin, Espoon, Kauniaisen ja Vantaan. Kuten todettua, näistä vain Helsinki pitää laajan mallin mukaista metropolihallintoa tarkoituksenmukaisena, ja korostaa metropolialueen haasteiden koskevan ydinaluetta laajempaa kokonaisuutta.

4.3 Lausunnonantajien esiin nostamat vaihtoehtoiset metropolihallinnon mallit

Siinä tapauksessa, että lausunnonantajat eivät pitäneet kumpaakaan työryhmän esittämää metropolihallinnon vaihtoehtoista toteuttamismallia tarkoituksenmukaisena, lausunnonan-

tajia pyydettiin esittämään vaihtoehtoinen toteutustapa hallituksen linjauksen mukaisen metropolihallinnon perustamiseksi. Lausunnonantajat esittävät useita erilaisia vaihtoehtoisia menettelytapoja. Ehdotetut vaihtoehtoiset metropolihallinnon mallit voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään.

Erityisesti monet kunnat katsovat lausunnoissaan, että väliraportissa metropolihallinnolle asetetut tavoitteet olisi mahdollista saavuttaa myös kuntien välistä yhteistyötä ja nykyisiä yhteistyörakenteita kehittämällä, seutua koskevaa erityislainsäädäntöä ja valtion ohjausvaltaa lisäämällä sekä seudun ongelmien ratkaisemiseen osoitetulla lisärahoituksella. Monet kunnat arvostelevat voimakkaasti väliraportissa esitettyjä näkemyksiä kuntien välisen yhteistyön sekä nykyisten yhteistyörakenteiden ongelmista ja heikoista tuloksista. Kunnat toteavat, että monet metropolialueen nykyisistä ongelmista johtuvat kuntien välisen yhteistyön ongelmien sijaan valtion heikosta ja tempoilevasta ohjauksesta sekä riittämättömistä resursseista.

Osa lausunnonantajista tuo esiin mahdollisuuden perustaa metropolihallinto jonkin jo olemassa olevan kuntayhtymän perustalle sen tehtäväkenttää laajentamalla. Monet lausunnonantajat puoltavat etenkin Uudenmaan liiton roolin ja tehtäväkentän kehittämistä. Lausunnoissa korostetaan, että metropolialueen kehittämisen kannalta olisi tärkeää tarkastella Uudenmaan maakuntaa yhtenäisenä kokonaisuutena. Metropolialueen erottaminen hallinnollisesti muusta Uudestamaasta saattaisi vain hankaloittaa seudullista päätöksentekoa ja kuntien välistä yhteistyötä.

Lausunnonantajien näkemykset siitä, miten metropolihallinto voitaisiin toteuttaa maakunnallisesti Uudenmaan liittoa kehittämällä eroavat kuitenkin jossain määrin toisistaan. Osa maakuntamalliin pohjautuvaa metropolihallintoa kannattavista tahoista katsoo, että metropolialueen ongelmat koskevat koko maakuntaa ja siten metropolihallinto voitaisiin muodostaa Uudenmaan liiton varaan, kuntayhtymän nykyistä organisaatiota laajentamalla sekä maakuntavaltuuston valtaa ja tehtäväkenttää kasvattamalla. Osa lausunnonantajista sen sijaan haluaisi luoda Uudenmaan liiton sisälle kokonaan uuden alueellisen päätöksentekuelimen siten, etteivät kaikki Uudenmaan kunnat osallistu uuden päätöksentekuelimen toimintaan, vaan muodostettava metropolivaltuusto toimisi rinnakkain maakuntavaltuuston kanssa, vastaten ensisijaisesti metropolialueen kehittämisestä.

Muutamit lausunnonantajista katsovat, että metropolihallinto voitaisiin Uudenmaan liiton ohella muodostaa myös HSL- ja HSY-kuntayhtymien pohjalle, mikäli kyseisiä kuntayhtymiä koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin.

Pieni osa kunnista sekä muutamat muut lausunnon antaneista tahoista pitävät kuntarakenteen kehittämistä parhaana keinona vastata metropolialueen ongelmiin. Lausunnonantajat korostavat, että erillisen metropolihallinnon rakentamiselle ei olisi tarvetta, mikäli alueella toteutettaisiin laajoja kuntaliitoksia. Kuntaliitoksia pidetään metropolihallintoa selkeämpänä ja tehokkaampana keinona ratkaista seudun ongelmat. Kuntaliitosten katsotaan turvaavan paremmin kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet ja antavan paremmat mahdollisuudet taloudellisesti tehokkaan hallinnon luomiseen seudulla. Metropolihallinnon pelätään johtavan hallinnon lisääntymiseen ja menojen kasvuun.

Huomionarvoista kuitenkin on, että osa kuntaliitoksia ensisijaisena seudun kehittämiskeinona pitävistä lausunnonantajista katsoo, että suurelta osin kuntaliitokset eivät ratkaisisi kaikkia seudun ongelmia, vaan kuntaliitosten lisäksi alueella tarvitaan myös huomattavasti nykyistä tiiviimpää ylikunnallista päätöksentekoa ja yhteistyötä tai jonkinlaista metropolihallintoa.

4.4 Metropolihallinnon tehtävät

Lausuntopyyynnössä pyydettiin arvioimaan väliraportissa esitettyjä ehdotuksia metropolihallinnon tehtävistä laajan ja vähimmäistehtävät-mallin osalta. Valtaosa lausunnonantajista kommentoi metropolihallinnolle esitettyjä tehtäviä erityisesti oman organisaationsa ja toimialansa näkökulmasta. Pääsääntöisesti vain kunnat kommentoivat kattavasti työryhmän väliraportissa ehdottamia metropolihallinnon tehtäviä, muiden lausunnonantajien keskityessä yhteen tai enintään muutamaaan yksittäiseen tehtäväkokonaisuuteen. Näin ollen yhteenvedossa korostuvat ennen kaikkea kuntien lausunnot.

Lausunnonantajien näkemyksiä metropolihallinnon tehtävistä on tarkasteltu seuraavassa tehtäväaloittain.

4.4.1 Maankäyttö

Työryhmän väliraportissa esittämiin metropolihallinnolle suunniteltuihin maankäytön tehtäviin ottivat kantaa monet lausunnonantajat, mutta erityisesti kunnat. Lausunnonantajat näkevät strategisesti merkittävien MAL-ratkaisujen valmistelun yleisesti metropolihallinnon tärkeimpänä tehtävänä. Lausunnoissa todetaan, että ne maankäytön, asumisen ja liikenteen koordinaatiotarpeet, joihin metropolikaavalla pyritään vastaamaan, ovat todellisia ja alueen kehityksen kannalta merkittäviä. Alueen MAL-asioiden suunnitteluun, seurantaan ja kehittämiseen käytettävissä olevia resursseja tulisi monien lausunnonantajien mukaan yhdistää. Metropolikaava nähdään lausunnoissa pääsääntöisesti kehityskelpoisena välineenä seudun haasteiden ratkaisemiseksi ja kehityksen ohjaamiseksi. Lausunnoissa esitetään kuitenkin lukuisia kehitys- ja muutosehdotuksia niin metropolikaavaan kuin työryhmän esittämiin muihin maankäyttöön liittyviin ehdotuksiin. Etenkin metropolikaavan asema kaavajärjestelmässä, kaavan sitovuus sekä kuntien ja metropolihallinnon toimivaltajako maankäytön suunnittelussa saa lausunnonantajilta kritiikkiä.

Lausunnon antaneet kunnat kannattavat pääsääntöisesti maakuntakaavan ja kuntien yleiskaavat korvaavan metropolikaavan käyttöönottoa. Useat kunnat kuitenkin korostavat lausunnoissaan, että kunnilla tulisi metropolikaavan käyttöönotosta huolimatta säilyä oikeus asemakaavoitukseen ja aluevaraustyyppiseen yleiskaavoitukseen. Metropolikaavan sisältö ja kunnille jäävät tehtävät tulee sovittaa niin, että kunnat voivat tehdä edelleen tehokkaasti maankäyttösuunnitelmia maanomistajien kanssa.

Kunnat suhtautuvat epäilevästi siihen, että metropolikaavasta voitaisiin luoda esitetyllä tavalla ja kohtuullisessa ajassa maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamaa kuntien yleiskaavaa vastaavaa kaavaa. Olemassa olevien yleiskaavojen rooli ja merkitys metropolikaavan laadinnassa nähdään kansalaisten oikeusturvan kannalta merkittävänä. Sellaista tilannetta, jossa metropolikaava poistaisi yleiskaavat kokonaan, pidetään ristiriitaisena metropolialueen kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden kanssa. Tilannetta, jossa metropolialueella jouduttaisiin muusta maasta poiketen tyytymään huomattavasti nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain sisältövaatimuksia yleisluontoisempaan kaavoitukseen, ei voida kuntien mukaan pitää missään olosuhteissa tarkoituksenmukaisena.

Valtaosa kunnista suhtautuu niin ikään kriittisesti esitykseen, jonka mukaan metropolikaavassa annetut määräykset voisivat koskea muun muassa eri tarkoitukseen asemakaavoitettavaa kerrosalaa. Monet kunnat epäilevät, voidaanko metropolikaavan laadinnan yhteydessä tehdä niin perusteelliset vuorovaikutteisuus- ja vaikutusarvioinnit, että asemakaavoitusta sitovien määräysten antaminen on mahdollista. Erityisen ongelmallisena pidetään sellaista tilannetta, jossa metropolihallinto ostaisi itse maata ja osoittaisi näille metropolikaavalla merkittäviä uusia asuinalueita. Tällöin kunnat joutuisivat asemakaavoittamaan asuin-

alueet sekä toteuttamaan niille palvelut irrallaan kaikesta muusta tekemästään kehittämis-työstä. Osa lausunnonantajista toisaalta korostaa metropolikaavan merkitystä metropoli-hallinnolle asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi ja korostaa, että metropolikaavalla täy-tyy olla voimakas ohjausvaikutus erityisesti kaavassa osoitetuilla seudullisilla MAL-alueilla.

Monet kunnat näkevät väliraportissa esitetyn kaltaisen kaavajärjestelmän sekavana ja ras-kaana. Erityisen ongelmalliseksi katsotaan se, että kuntien alueet jaetaan kaavoituksen nä-kökulmasta kahdelle eri tasolle, joista toista koskee asemakaava ja metropolikaava, ja toista perinteinen kuntayleiskaavoitus.

Useat kunnat kritisoivat väliraportissa esitettyjä maankäytön suunnittelun ja kaavoituksen uudistuksia erityisesti siitä, että ne perustuvat liikaa ajatukseen uusien asuinalueiden ja lä-hiöiden rakentamisesta. Kuntien mukaan työryhmän tarkastelussa unohdetaan nykyisten asemakaavojen rakentamattomat tontit ja mahdollisuudet tiivistää nykyistä rakennuskan-taa, minkä pitäisi olla metropolialueen kaavoituksen perusta.

Maapolitiikkaan ehdotettujen muutosten osalta kunnat pitävät yhtenäistä aktiivista maapo-litiikkaa sinänsä tavoiteltavana, mutta korostavat, että kuntien nykyisten menettelytapojen yhtenäistäminen lyhyessä ajassa saattaa osoittautua haastavaksi. Työryhmän kartoittamis-ta metropolihallinnon maapolitiikan vaihtoehtoista kunnat näkevät parhaaksi vaihtoehdon, jossa metropolihallinnolla ei olisi kunnalle kuuluvia maapolitiikan pakkokeinoja käytettä-vissään, mutta kuntien oikeutta lunastaa maata ilman lupamenettelyä laajennettaisiin metropolikaavassa osoitetuilla seudullisilla MAL-alueilla. Kunnat katsovat tällaisen muutoksen oikeansuuntaiseksi ja tarpeelliseksi metropolihallinnon toteutustavasta riippumatta.

Muut lausunnonantajat kuin kunnat lausuvat metropolihallinnon maankäytön tehtävistä varsin yleisellä tasolla. Muiden tahojen maankäyttöä koskevissa lausunnoissa nousevat lä-hes poikkeukset esiin metropolialueen asuntotuotannon lisäämistä sekä MAL-ratkaisujen vauhdittamista ja yhteensovittamista korostavat näkemykset. Muut lausunnonantajat esit-tävät usein kuntia voimakkaasti sitovan ja ohjausvaikutuksiltaan vahvan metropolikaavan luomista.

4.4.2 Asuminen

Lausunnonantajat kommentoivat varsin vähän työryhmän esittämiä ehdotuksia metropoli-hallinnolle osoitettavista asumiseen liittyvistä tehtävistä. Suurin osa asumista ja metropoli-alueen asuntotuotannon lisäämistä koskevista näkemyksistä käsittelevät alueen maankäyt-töä ja kaavoitusta sekä heikon asuntotuotannon syitä. Kuntien ja muiden lausunnonantajien näkemykset seudun riittämättömän asuntotuotannon syistä eroavat voimakkaasti. Kunnat katsovat alueen heikon asuntotuotannon johtuvan valtaosin muista syistä kuin kaavoituk-sesta ja tonttimaan riittämättömyydestä päinvastoin kuin muut lausunnonantajat, jotka ko-rostavat metropolikaavan merkitystä alueen kaavoituksen ja asuntotuotannon vauhdittaja-na.

Erityisesti Keski-Uudenmaan kunnat suhtautuvat epäilevästi työryhmän ehdotuksiin metropolihallinnolle suunnitelluista asuntopoliittisista tehtävistä ja asuntotuotannon lisäämi-sen keinoista. Kunnat arvostelevat työryhmän väliraporttia siitä, että se keskittyy yhdys-kuntarakenteen tiivistämiseen tähtäävien toimenpiteiden sijaan uusien asuinalueiden kaa-voittamiseen. Kunnat korostavat, että huomattava osa metropolialueen asuntotuotannon tarpeesta saataisiin täytettyä täydennysrakentamisella ja ottamalla käyttöön tähän men-nessä jo kaavoitetut tonttireservit. Täydennyskaavoituksen ja -rakentamisen haasteena on kuntien mukaan kuitenkin ennen kaikkea infrastruktuurin, rakentamisresurssien sekä pal-

velurakenteen kapasiteetin riittämättömyys, muiden kuin kuntayhtiöiden investointihaluttomuus, ARA:n päätöksenteko, kysynnän puute ja esimerkiksi kohdentumisongelmat.

Muut lausunnonantajat käsittelevät metropolihallinnon mahdollisia tehtäviä ja roolia alueen asuntopolitiikassa yleisellä tasolla ja näkevät asuntotuotannon vauhdittuvan parhaiten voimakkaalla metropolikaavalla. Monet lausunnonantajat katsovat, että mikäli muut toimijat eivät kykene riittävään vuokra-asuntotuotantoon, tulisi metropolihallinnolla olla viimekädessä edellytykset huolehtia vuokra-asuntotuotannon riittävydestä.

Yleisesti lausunnonantajat korostavat, että metropolialueen asuntotuotannon voimistamiseksi alueelle tarvitaan uusia rakennuttajia korvaamaan vapaarahoitteisille markkinoille siirtyneet perinteiset ARA-rakennuttajat. Erityisesti tarvetta olisi uusille suurille rakennuttajille, joiden toivotaan painavan kilpailun avulla rakennuskustannuksia alemmas. Osa kuntista kannattaa kuntien rakennuttamispalveluiden keskittämistä metropolihallintoon valtion tukeman asuntotuotannon osalta.

Ehdotusta ARA-rahoitteisten asuntojen rakentamisen tarjoamisesta kuntien vuokrataloyhtiöille pidetään pääosin hyvänä, joskin etenkin kunnat suhtautuvat epäilevästi siihen, että tällainen muutos toisi toivottua tulosta. Kunnat korostavat lausunnoissaan, että niin kuntien vuokrataloyhtiöt kuin mahdolliset muut uudet toimijat tulisivat toimimaan samoilla markkinoilla kuin nykyisetkin toimijat, ja kohtaamaan siten samat lainsäädäntöön ja kustannuksiin liittyvät ongelmat kuin nykyiset toimijat. Tärkeää olisikin ratkaista ARA:n päätöksentekoon ja tukielementtien toimivuuteen nykyisin liittyvät ongelmat sekä löytää uusia välineitä ja resursseja asuntotuotannon lisäämiseksi.

Kunnat pitävät joitain työryhmän väliraportissa metropolihallinnon laajan mallin yhteydessä esittämiä asuntotuotannon toteuttamiseen ja omistamiseen liittyviä odotuksia osin epärealistisina. Kunnat vierastavat etenkin ajatusta asukasvalinnan siirtämisestä metropolihallinnon tehtäväksi.

4.4.3 Liikenne

Lausunnonantajat ovat lähes yksimielisiä siitä, että metropolikaavaan kiinteästi kytkeytyvien liikennejärjestelmäsuunnittelun ja muiden liikkumisen ohjauksen strategisten tehtävien tulisi kuulua metropolihallinnon vastuulle. Myös HSL:n operatiivisen toiminnan siirtämistä metropolihallintoon pidettiin pääosin loogisena.

HSL huomauttaa launnossaan, että liikennejärjestelmäsuunnittelun sijoittuessa kiinteäksi osaksi metropolikaavaa, tulee etenkin yhteistyöstä joukkoliikennesuunnittelun kanssa huolehtia. HSL suhtautuu positiivisesti liikennejärjestelmäsuunnittelun ja metropolikaavan yhteensovittamiseen ja näkee metropolikaavan valmistelun sekä muun MAL-yhteistyön tehtävinä, jotka sopisivat HSL:n toteutettaviksi siinäkin tilanteessa, että metropolihallintoa ei toteuteta. HSL pitää tärkeänä, että metropolialueen joukkoliikenne siirtyy metropolihallinnon alaisuuteen kokonaisuudessaan. Metropolihallinnon tulee siis vastata myös kuntien sisäisestä liikenteestä ja joukkoliikenteen varikoista, ja sillä tulee olla täysi toimivalta lähijuni liikenteessä.

HSL pitää tärkeänä, että seudun tariffijärjestelmässä siirrytään käyttämään jo suunniteltua, kuntarajoista riippumatonta vyöhykemallia. Matkustajainformaation toteuttamista nykyistä laajemmalla alueella HSL ei pidä ongelmallisena. Sen sijaan ehdotukseen liityntäpysäköinnin kokonaisvaltaisesta järjestämisestä HSL suhtautuu varauksellisesti, sillä vähimmäistehtävät-mallissa metropolihallinnolla ei olisi muita infrastruktuuriin liittyviä tehtäviä, jolloin organisaation muu osaaminen ei tukisi liityntäpysäköinnin järjestämistä. HSL

esittää, että metro- ja raitiotieverkkoja hoitamaan perustetaan erillinen metropolihallinnon omistama osakeyhtiö. Metro- ja raitiotieliikennöinnissä metropolihallinto toimisi tilaajana.

Kunnat kannattavat lausunnoissaan HSL:n strategisten toimintojen siirtämistä metropolihallinnolle, mutta operatiivisen toiminnan siirtäminen jakaa mielipiteitä. Osa kunnista katsoo, että HSL:n operationaalisen toiminnan siirtäminen metropolihallinnolle ei ole perusteltua, sillä kunnilla on jo nykyisin toimiva joukkoliikenne ja liikenteen siirtäminen metropolihallinnon vastuulle tarkoittaisi vain joukkoliikennemenojen kasvua. Toisaalta melko monet kunnat pitävät HSL:n operationaalisten toimintojen siirtämistä metropolihallinnolle perusteltuna, vaikka myöntävätkin sen tarkoittavan HSL:n pakkojäsenyyttä ja joukkoliikennemenojen nousua niille kunnille, jotka eivät vielä ole HSL:n jäseniä. Useammat kunnat toivovat lausunnoissaan, että metropolihallinnon perustamisen yhteydessä HSL:n liikenteen kulut ja maksuperusteet arvioitaisiin uudelleen, ottaen huomioon eri alueilla asuvien ihmisten erilaiset liikkumisen tarpeet ja liikenneinfrastruktuurin kulutus. Rataliikenteen osalta kunnat toivovat, että lippujen hinnoissa ei tapahtuisi suuria muutoksia lähijunaliikenteen siirtyessä VR:ltä metropolihallinnolle.

Monet kunnat nostavat lausunnoissaan esiin sen mahdollisuuden, että metropolihallinnolla olisi merkittävä rooli alueen suurten liikenneinfrastruktuurihankkeiden rahoituksen järjestämisessä. Kunnat korostavat lausunnoissaan liikenneinfrastruktuurin rahoittamisen osalta myös valtion roolin kasvattamista erityisesti rahoituksen osalta. Liikennevirasto toteaa lausunnossaan, että valtion osallistuminen väylänpidon rahoitukseen lienee tarpeellista myös vastaisuudessa, vaikka metropolihallinnolla olisikin verotusoikeus. Valtion maksama jatkuvan toiminnan rahoitus tulisi sitoa indeksiin. Liikennevirasto katsoo, että valtion liikenneinfrastruktuurin korjausvelan rahoitus ja osallistuminen infrastruktuurin kehittämisen kustannuksiin pitäisi ratkaista kestävällä ja pitkäjänteisellä tavalla. Tällaisen ratkaisun aikaansaaminen on liikenneviraston mukaan kuitenkin poliittisesti erittäin haastavaa.

Liikennevirasto pitää liikennejärjestelmäsuunnittelun kytkemistä kaavoitukseen hyvänä ja metropolikaavaa toimivana työvälineenä alueen kehityksen ohjaamiseksi. Virasto kuitenkin toteaa, että metropolikaavalla ei tulisi ohjata valtakunnallisesti merkittävien liikennehankkeiden ajoitusta. Liikenteen tehtävien keskittämistä metropolialueella yhteen organisaatioon se pitää kannatettavana. Virasto toivoo lausunnossaan, että vaihtoehtoisten metropolihallinnon mallien vaikutuksia valtio-osapuoliin (Liikennevirasto ja ELY-keskus) arvioitaisiin metropolihallinnon jatkovalmistelussa väliraportissa esitettyä tarkemmin.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että metropolihallinnon tärkeimpiä tehtäviä on maankäytön ja liikennejärjestelmän seudullisen suunnittelun yhteensovitus. Metropolikaava ja sen toteuttamisosa ovat tästä näkökulmasta välttämättömiä. Myös laajassa mallissa metropolihallinnon ja valtion välille tarvitaan sopimusta esimerkiksi valtakunnallisten väylien kehittämistä koskien. Ministeriö katsoo, että joukkoliikenteen järjestäminen yhteisesti on seudun liikennejärjestelmän toimivuuden, asukkaiden arjen sujuvuuden, kestävästi kehityksen ja työvoiman saatavuuden näkökulmasta tärkeää. Siksi joukkoliikenteen järjestämisen tulisi olla ministeriön mukaan metropolihallinnon toimivallassa sen toteuttamismallista riippumatta. Liityntäpysäköinti olisi mukaan hyvä määritellä metropolihallinnon tehtäväksi myös vähimmäistehtävät-mallissa.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pitää kannatettavana joukkoliikenteen tehtävien siirtämistä ELY-keskuksesta metropolihallinnolle. Laajan mallin osalta ELY-keskus nostaa esiin kysymyksen siitä, miten keskuksen toiminta-alueella sijaitsevien, mutta metropolialueen ulkopuolelle jäävien kuntien osalta liikennetehtävät olisi tarkoituksenmukaista hoitaa. ELY-keskus toteaa, että laajassa mallissa tulisi arvioida myös liikenteen ohjauksesta ja hallinnasta vastaavan Liikenneviraston Helsingin tieliikennekeskuksen roolin mahdolliset muutokset. Joukkoliikenteen järjestämiseen liittyvä kehittäminen ja suunnitte-

lu tulee ELY-keskuksen mukaan tehdä yhteistyössä alueen kuntien kanssa, jotta joukkoliikennepalvelua ei kehitetä erillään kuntien henkilökuljetusten kokonaisuudesta. Hankkeen jatkovalmistelulta edellytetään kattavampaa vaikutusten arviointia.

Suurimmassa osassa lausuntoja suhtaudutaan varsin epäilevästi tien- ja kadunpitoon liittyvien tehtävien antamiseen metropolihallinnolle. Kadunpito tehtävien siirtäminen katsotaan hankalaksi suuren kuntamäärän ja laajan tieverkoston vuoksi. Kadunpidon osalta parhaan tietämyksen katsotaan olevan paikallisella tasolla. Tien- ja kadunpidon tehtävien katsotaan myös liittyvän kiinteästi muun kunnallistekniikan (vesi, viemärit, puistot ym.) toteutukseen ja ylläpitoon, minkä takia kadunpidon tehtävien siirtämisestä metropolihallinnolle ei uskota saatavan merkittäviä taloudellisia hyötyjä.

4.4.4 Ympäristöpalvelut

Lausunnonantajat katsovat pääsääntöisesti HSY:n vesi- ja jätehuollon strategiseen suunnitelun sekä seutu- ja ympäristötietoon liittyvien tehtävien siirtämisen metropolihallinnolle perustelluksi. Näillä tehtävillä katsotaan olevan suuri merkitys toimivan metropolikaavan luomisessa. Monet lausunnonantajat suhtautuvat positiivisesti myös koko HSY:n operationaalisen toiminnan siirtämiseen metropolihallinnolle, joskin suurin osa lausunnonantajista toteaa, ettei koko HSY:n siirtämistä metropolihallinnon alaisuuteen voida toteuttaa yhdellä kertaa tai esitetyllä metropolihallinnon perustamisen aikataululla.

HSY näkee lausunnossaan koko laajan metropolihallinnon mallin ja koko HSY:n toiminnan siirtämisen metropolihallinnon alaisuuteen tarkoituksenmukaisena, mutta katsoo, ettei se ole mahdollista esitetyn aikataulun puitteissa. HSY:n operationaalisen toiminnan siirtäminen metropolihallinnolle edellyttäisi HSY:llä ja metropolihallinnolta yhtenäistä jäsenpohjaa, uusien jäsenkuntien vesihuolto-omaisuuden lunastamista sekä jätehuollon sopimusten siirtämistä. Koska tämä kaikki vaatii runsaasti aikaa, katsoo HSY lausunnossaan, että loogisinta olisi siirtää HSY:n toimintoja metropolihallinnon alaisuuteen vaiheittain, aloittaen strategisista toiminnoista.

Kuntien näkemykset vastaavat monilta osin HSY:n näkemystä. Kunnat katsovat HSY:n strategisten tehtävien siirtämisen metropolihallinnolle poikkeuksetta tarkoituksenmukaiseksi. Näkemykset operationaalisten tehtävien siirtämisestä sen sijaan jakaa kuntia. Enemmistö kunnista katsoo, että HSY:n operationaaliset tehtävät voidaan siirtää myöhemmin vaiheittain metropolihallinnon alaisuuteen, kun puolestaan osa kunnista vastustaa ajatusta, korostaen HSY:n operationaalisten tehtävien siirron tarkoittavan HSY:n pakkojäsenyyttä ja mahdollisesti lisääntyviä menoja niille kunnille, jotka eivät nykyisin ole HSY:n jäseniä. Erityisesti ne kunnat, jotka eivät ole nykyisin HSY:n jäseniä, esittävät lausunnoissaan, että metropolihallinnon jatkovalmistelussa selvitetäisiin paremmin seudun muiden ympäristöpalveluita tuottavien toimijoiden suhde HSY:hyn. Monet kunnat toivovat myös, että metropolihallinnon muodostamisen yhteydessä HSY:n kulut ja maksuperusteet arvioitaisiin uudelleen eri alueilla asuvien ihmisten tarpeet ja infrastruktuurin kulutuksen huomioon ottaen.

Yleisesti kunnat arvostelevat väliraportin ympäristötehtäviä koskevaa tarkastelua liiallisesta keskittymisestä HSY:n nykyiseen toimialaan. Kunnat korostavat, että ympäristöpalveluita tulisi tarkastella kokonaisuutena, joka käsittää muun muassa ympäristönsuojelun, ympäristöterveydenhuollon, elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon tehtäviä. Näistä tehtävistä monet ovat kuntien mukaan sellaisia, joilla on merkittäviä ylikunnallisia vaikutuksia. Osa kunnista nostaa esiin myös mahdollisuuden koko metropolialueen kattavan tietohuolto- ja paikkatietopalvelun luomisesta.

4.4.5 Segregaatio-, maahanmuutto- ja työvoima-asiat

Väliraportin esityksiä metropolihallinnon roolista segregaatio-, maahanmuutto- ja työvoima-asioihin liittyen pidetään pääosin tarkoituksenmukaisina, vaikkakin väliraportin segregaatio- ja maahanmuuttoasioita koskeva tarkastelu nähtiin monissa lausunnoissa liian kapea-alaisena ja ongelmia yksinkertaistavana.

Monet kunnat näkevät lausunnoissaan hyvänä, että maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä käsiteltäisiin metropolialueella seudullisesti. Näin maahanmuuttajien kotouttamista ja työllisyyden edistämistä voitaisiin tarkastella aiempaa yhtenäisempänä kokonaisuutena. Myös pakolaisina maahan tulevien maahanmuuttajien sijoittaminen alueelle olisi mahdollista järjestää nykyistä tasapuolisemmin. Kunnat suhtautuvat lausunnoissaan kuitenkin epäilevästi metropolihallinnon mahdollisuuksiin vaikuttaa merkittävässä määrin ihmisten sijoittumiseen tai asumispaikan valintaan. Kunnat huomauttavat, että ihmisillä on Suomessa oikeus liikkua vapaasti ja valita itse oma asuinpaikkansa. Monet kunnista näkevätkin esimerkiksi maahanmuuttajien sijoittumisen samoille asuinalueille vaikeasti hallittavissa ja ohjailtavissa olevana sekä osin luonnollisena ilmiönä.

Useat kunnat korostavat lausunnoissaan maahanmuutto- ja segregaatiokysymysten yhteyttä asumiseen. Kunnat kritisoivat työryhmän väliraporttia muun muassa siitä, että väliraportissa ei oteta riittävästi huomioon vuokra-asuntojen sijoittamisen merkitystä maahanmuutto- ja segregaatiokysymysten ratkaisussa. Kunnat suhtautuvat epäilevästi väliraportissa esitettyihin näkemyksiin, joiden mukaan valtion tukemien asuntojen asukasvalinnoilla voitaisiin vaikuttaa segregaatiokehitykseen, ja korostavat, että niiden vuokratuloyhtiöt ovat pitkään tehneet tiivistä ja monin tavoin onnistunutta yhteistyötä kuntien sosiaalitoimen kanssa. Väliraportissa esitettyä ehdotusta asumisneuvojatoiminnan siirtämisestä metropolihallinnon tehtäväksi kunnat eivät pidä kannatettavana, koska tehtävä on kiinteässä yhteydessä mielenterveys- ja päihdepalveluihin sekä moniin muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Mikäli asukasvalintaan ja asumisneuvojatoimintaan liittyvät tehtävät päätetään siirtää metropolihallinnon vastuulle, on metropolihallinnon, kuntien sekä jatkossa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista vastaavan sote-alueen tehtävänjaon oltava selkeä.

Työryhmän esittämä ehdotus siirtää vastuu TE-toimistoissa ja työvoimapalvelukeskuksissa asiakkaina olevista moniongelmaisista henkilöistä metropolihallinnolle jakaa lausunnonantajia. Esimerkiksi Uudenmaan ELY-keskus katsoo, että metropolihallinto voisi ottaa vastuun sellaisista henkilöistä, joiden työllistyminen ei etene sosiaalisten tai terveydellisten syiden takia. Toisaalta esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö katsoo lausunnossaan, että segregaatiouhan alla olevia väestöryhmiä ei tulisi erottaa muiden väestöryhmien palveluista. Sosiaali- ja terveysministeriö painottaa lausunnossaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäjän, kuntien ja metropolihallinnon segregaatioon liittyvien tehtävien ja palvelujen koordinoitua hoitamista. Samaa korostaa myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. THL:n mukaan erityisen tärkeää on sopia selkeästi palveluvastuista, erityisesti pakolaisten, syrjäytyneiden ja vailla vakinaista asuntoa olevien osalta. THL korostaa, että jos metropolihallinto vastaa erityisen haavoittuvassa tilanteessa olevien kansalaisten palveluiden järjestämisestä, on tärkeää varmistaa tehtävän hoitamisen resurssointi ja osaaminen sekä määritellä tarkasti yhteistyörajapinnat sote-alueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Ehdotus metropolivaltuustokaudeksi hyväksyttävästä sosiaalisen vahvistamisen toimenpideohjelmasta jakoi lausunnonantajien mielipiteitä. Ehdotuksen tavoitteita pidettiin yleisesti hyvinä ja kannatettavina, mutta monet lausunnonantajat pitivät toimenpideohjelman laadimista työläänä, sillä segregaation ehkäisy liittyy laaja-alaisesti useisiin kunnan toimialoihin ja vaatii myös kuntalaisten omaehtoista osallistumista. Osa kunnista katsoo, että väliraportissa esitetyn kaltainen, koko metropolialuetta koskeva suunnitteluvaihtoehto lisäisi byro-

kratiaa ja saattaisi ohjata käytettävissä olevia resursseja liiaksi suunnitteluun, kuntien peruspalveluiden ja kuntalaisten omaehtoisen osallistumisen kustannuksella.

Työmarkkinajärjestöt korostavat segregaatio-, työvoima- ja maahanmuuttoasioiden osalta erityisesti metropolialueen asuntotuotannon merkitystä. Järjestöt katsovat, että asumisen hinta on metropolialueella monin osin kohonnut liian korkeaksi, mikä on merkittävä tekijä segregaatiokehityksessä ja sosiaalisten ongelmien kasaantumisessa. Määrällisesti riittävä asuntotuotanto, sosiaalisen asuntotuotannon tasapuolinen sijoittaminen ja asuntotuotannon moninaisuus ovat järjestöjen mukaan parhaita keinoja alueiden sosioekonomisen eriytymisen ehkäisyssä.

Valtaosa lausunnonantajista suhtautuu kielteisesti ehdotukseen toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuun siirtämisestä metropolihallinnolle. Toisen asteen koulutuksen katsotaan olevan kiinteä osa kuntien peruspalveluita, luonteeltaan lähipalvelu ja jo nykyisellään varsin tehokkaasti järjestetty, joten sen siirtämistä metropolihallinnolle tai siirtämisestä saatavia hyötyjä voidaan pitää lausunnonantajien mukaan kyseenalaisina. Myös opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo lausunnossaan, ettei toisen asteen koulutuksen siirtämistä metropolihallinnolle voida pitää perusteltuna. Ministeriö toteaa, että toisen asteen koulutuksen rakenteita ollaan vuosina 2014 - 2016 uusimassa hallituksen rakennepoliittisen ohjelma mukaisesti. Näin tehostetaan koulutusjärjestelmän toimintaa ja vahvistetaan koulutuksen järjestäjien edellytyksiä vastata nykyistä joustavammin opiskelijoiden, työelämän, muun yhteiskunnan sekä alueiden muuttuviin tarpeisiin. Ministeriö korostaa, että ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen osalta koulutuksen järjestäjäkenttä on metropolialueella laaja. Alueella toimii useita kuntapohjaisia kuntayhtymiä sekä kymmeniä yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämää koulutuksen järjestäjää, joissa osassa kunnat ovat omistajina mukana. Alueella toimivien koulutuskuntayhtymien jäsenkunnista osa on suunnitellun metropolialueen kuntia, mutta osa myös metropolialueen ulkopuolisia kuntia. Mikäli toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuu siirrettäisiin metropolihallinnolle, muodostaisi laaja koulutuksen järjestäjäkenttä ja koulutuskuntayhtymien jäsenpohja merkittävän haasteen.

4.4.6 Kilpailukyky- ja innovaatioasiat

Suurin osa lausunnonantajista pitää väliraportin ehdotuksia kilpailukyky- ja innovaatioasioihin liittyen strategisella tasolla oikeina ja tarkoituksenmukaisina. Lausunnonantajat katsovat, että metropolialueen kilpailukykyä on tulevaisuudessa vähintään strategisella tasolla kehitettävä seudullisesti hyväksytyjen suunnitelmien ja tavoitteiden pohjalta. Valtaosa lausunnonantajista yhtyy myös näkemykseen, että metropolialuetta on tulevaisuudessa markkinoitava entistä enemmän yhtenäisenä alueena.

Kuntien näkemykset metropolihallinnon roolista kilpailukyky- ja innovaatioasioissa jakautuvat. Valtaosa kunnista katsoo, että väliraportin ehdotukset metropolihallinnon tehtävistä alueen kilpailukykyyn vahvistamiseksi ovat perusteltuja ja loogisia. Metropolihallinnolle ollaan valmiita osoittamaan päävastuu erityisesti seudun elinkeino- ja innovaatiopolitiikan strategisesta suunnittelusta ja kehittämisestä sekä kansainvälisestä markkinoinnista. Kunnat pitävät perusteltuna ehdotusta, että metropolihallinto vastaisi tulevaisuudessa seudun vision, strategian ja kehittämistavoitteiden määrittelystä. Sen sijaan elinkeino- ja innovaatiopolitiikan käytännön toteutusta ja operationaalisia tehtäviä kaikki kunnat eivät haluaisi siirtää metropolihallinnon vastuulle.

Melko monet kunnista korostavat, että kuntien elinkeinopoliittiset perustehtävät, kuten yrityspalvelut sekä yritysten houkutteluun ja toimintaedellytysten kehittämiseen liittyvät tehtävät, tulisi jättää jatkossakin kuntien hoidettavaksi. Näkemystä perustellaan sillä, että yri-

tyspalvelut ovat pääsääntöisesti lähipalveluita, jotka vaativat paikallista asiantuntemusta sekä nopeutta ja joustavuutta, jota metropolihallinnolla olisi kuntia vähemmän.

Kysymys metropolialueen kansainvälisestä markkinoinnista ja invest in-toiminnan järjestämisestä jakaa kuntia suhteellisen voimakkaasti. Osa kunnista vastustaa ehdotusta tehtävien siirtämisestä metropolihallinnolle. Tehtävien katsotaan olevan luonteeltaan ensisijaisesti operationaalisia ja kiinteä osa kuntien elinkeinopolitiikan perustehtäviä, ja soveltuvan siten paremmin kuntien yhdessä tai yksinään toteutettavaksi. Kunnat korostavat nykymuotoista toimivaa ja tuloksellista yhteistyötä, eivätkä näe tarvetta hajottaa toimivaksi todettuja yhteistyörakenteita. Monet kunnat kuitenkin suhtautuvat ehdotuksiin alueen kansainvälisen markkinoinnin ja invest in-toiminnan siirtämisestä metropolihallinnolle myös posititiivisesti ja katsovat, että seutua tulisi markkinoida tulevaisuudessa entistä voimakkaammin ja ennen kaikkea yhtenäisenä alueena. Osa kunnista katsoo, että tämä tehtävä soveltuisi erinomaisesti metropolihallinnolle.

Muutamit kunnista huomauttavat lausunnoissaan, että kilpailukyvyyn vahvistamiseen sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan liittyviä tehtäviä ei varsinaisesti voida siirtää pois kunnilta, koska nämä tehtävät eivät ole lakisääteisiä, vaan kuntien itsehallinnon puitteissa itselleen ottamia. Kuntia ei voida myöskään velvoittaa sopimaan metropolihallinnon kanssa näiden tehtävien hoidosta tai sitoutumaan metropolihallinnon luomiin seudullisiin strategioihin. Koska kunnilla on mahdollisuus jatkaa omia elinkeinokehitykseen ja yrityspalveluihin liittyviä toimintoja metropolihallinnon rinnalla, on vaarana, että alueelle syntyy useita toistensa kanssa kilpailevia päällekkäisiä toimijoita.

Muut lausunnonantajat kuin kunnat nostavat lausunnoissaan usein esiin seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn merkityksen koko Suomelle. Maan tai seudun sisäisen kilpailun sijaan metropolialueella tulisi keskittyä seudun kansainvälisen kilpailukyvyyn parantamiseen. Metropolialueen on tulevaisuudessa houkuteltava enemmän kansainvälisiä yrityksiä ja osaajia.

Monet lausunnonantajista korostavat, että alueen kokonaisedun ja kilpailukyvyyn kehittämisen kannalta keskeistä on välttää ja vähentää hallinnon päällekkäisyyksiä ja keskenään kilpailevien päällekkäisten toimijoiden synnyttämistä, sillä se saattaisi johtaa hallinnon menojen ja seudun verorasituksen nousuun. Monet lausunnonantajat painottavat lausunnoissaan, että päällekkäisyyksien välttämiseksi sekä alueen nykyisten toimijoiden yhteistyön tiivistämiseksi, tulisi metropolihallinnon jatkovalmistelussa selvittää yksityiskohtaisemmin, mitkä Uudenmaan liitolle, ELY-keskukselle ja TE-toimistolle nykyisin kuuluvista tehtävistä ovat luonteeltaan sellaisia, että ne sopisivat metropolihallinnon hoidettaviksi.

4.4.7 Metropolisopimus

Valtaosa lausunnonantajista pitää hyvänä ehdotusta metropolisopimuksesta, joka kokoaisi yhteen metropolihallinnon strategisia tavoitteita palvelevat valtion, metropolihallinnon ja tarvittavassa laajuudessa myös kuntien yhdessä sopimat toimenpiteet ja niiden ajoituksen sekä resursoinnin yhdeksi kokonaisuudeksi. Näkemykset sopimuksen sitovuudesta, veloitavuudesta ja yksityiskohtaisuudesta kuitenkin jakoivat lausunnonantajia. Kunnat useimmiten vastustavat voimakkaasti sitovaa ja kuntia velvoittavaa metropolisopimusta, kun puolestaan muut lausunnonantajat pääsääntöisesti puoltavat voimakasta metropolisopimusta.

Kunnat pitivät lausunnoissaan metropolisopimusta pääosin tarkoituksenmukaisena. Monet kunnat pitivät tärkeänä, että erityisesti valtio sitoutuisi metropolialueen kehittämiseen nykyistä voimakkaammin ja suuremmin resurssein.

Suurin osa kunnista suhtautuu varauksellisesti väliraporteissa esitettyihin keinoihin lisätä metropoliosopimuksen sitovuutta. Kunnat eivät pidä tarkoituksenmukaisena ehdotusta, että valtion metropolialueelle suuntaama liikenne- ja infrastruktuurirahoitus riippuisi sopimuksessa sovittujen toimenpiteiden toteutumisesta. Kunnat huomauttavat, ettei tällainen menettelytapa lisää kuntien, metropolihallinnon ja valtion välistä luottamusta tai yhteistyötä alueen kehittämiseksi. Liikenne- ja infrastruktuurirahoituksen leikkaaminen saattaisi sen sijaan vain hidastaa metropolialueen kehittämistä. Muutamat kunnat kyseenalaistavat sen, että metropoliosopimuksen sanktiot koskevat vain kuntia, eivätkä kaikkia sopimusosapuolia. Kunnat nostavat lausunnoissaan esiin myös sen mahdollisuuden, että jokin sovittu toimenpide voi jäädä toteuttamatta myös kunnista riippumattomasta syystä. Tällöin sanktion määräämistä kunnalle voidaan pitää kohtuuttomana.

Osa kunnista ja etenkin muista lausunnonantajista pitää toisaalta välttämättömänä, että metropoliosopimuksesta luodaan voimakkaasti eri osapuolia sitova ja velvoittava. Mikäli metropoliosopimus jää sisällöltään yleiseksi ja sitovuudeltaan heikoksi, on vaarana, ettei metropoliosopimus muuta millään tavalla nykytilannetta, vaan ainoastaan korvaa nykyiset sopimusmenettelyt, perien samalla niihin sisältyvät ongelmat. Monet lausunnonantajat katsovat, että metropoliosopimuksen sitovuudella on suora yhteys metropolihallinnon vaikuttavuuteen. Vain voimakkaasti sitovalla ja velvoittavalla sopimuksella voidaan turvata metropolialueen kehittyminen ja seudun kokonaisedun huomioiminen.

4.4.8 Ruotsinkieliset palvelut

Työryhmän väliraportissa esitettyihin ruotsinkielisiä palveluita koskeviin ehdotuksiin otettiin lausunnoissa kantaa vain harvakseltaan. Valtaosa asiaa kommentoivista lausunnonantajista korostaa, että metropolihallinnon on oltava kaksikielinen viranomainen, ja että metropolihallintoa perustettaessa kielellisten oikeuksien toteutuminen on turvattava.

Useat kunnat huomauttavat lausunnoissaan, ettei metropolihallinnon perustaminen saa johtaa ruotsinkielisten palveluiden heikkenemiseen. Valtaosa kunnista katsoo, että ruotsinkielisten palveluiden saatavuus ja laatu turvataan parhaiten, kun vastuu ruotsinkielisistä peruspalveluista säilyy kunnilla. Kunnat voivat tarvittaessa tehdä yhteistyötä ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden ja laadun parantamiseksi. Osa kunnista korostaa lausunnoissaan, että mikäli metropolihallinnon tehtävät ovat pääsääntöisesti strategisia, tulee kielellisten oikeuksien toteutuminen huomioida ennen kaikkea hallintoa järjestettäessä.

Oikeusministeriö katsoo lausunnossaan, että kielellisten oikeuksien turvaamiseksi metropolihallinnon yhteyteen on perusteltua perustaa erillinen toimielin ruotsinkielisiä palveluita varten. Myös Suomen ruotsalainen kansanpuolue sekä esimerkiksi Kärkulla samkommun korostavat lausunnoissaan tarvetta koordinoida ruotsinkielisten palveluiden saatavuutta ja laatua metropolialueella, mutta koordinaation tarve ei ole riippuvainen metropolihallinnon perustamisesta tai koske vain metropolihallintoa. Ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden ja laadun koordinointiin tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota riippumatta siitä, miten palveluiden järjestäminen on organisoitu. Sosiaali- ja terveysministeriö puolestaan katsoo, että tarve perustaa erillinen toimielin koordinoimaan ruotsinkielisiä sosiaali- ja terveyspalveluita tulee arvioida sote-uudistuksen yhteydessä.

4.5 Hallinnon ja päätöksenteon järjestämisen vaihtoehdot

Lausuntopyyntöä pyydettiin arvioimaan väliraportissa esitettyjä, molempia malleja koskevia ehdotuksia metropolihallinnon hallinnon ja päätöksenteon järjestämisen vaihtoehdoista, erityisesti pakkokuntayhtymä-malliin ja itsehallintojärjestelmään. Päätöksenteon

järjestämisen osalta pyydettiin arvioimaan mahdollisia metropolihallinnon toimielimiä ja muuta hallinnon organisointia.

Lausunnonantajista pääasiassa kunnat ottavat lausunnoissaan tarkemmin kantaa kysymyseen. Muut lausunnonantajat arvioivat hallinnon ja päätöksenteon järjestämisen vaihtoehtoja vain vähäisessä määrin ja melko yleisellä tasolla.

Selkeästi kannatetuin vaihtoehto hallinnon ja päätöksenteon järjestämiseksi lausunnonantajien mielestä on jonkin tyyppinen kuntayhtymä-malli. Erityisesti kunnat pitävät kuntayhtymää parhaana ja toimivimpana vaihtoehtona metropolialueen hallinnon järjestämiseksi, vaikka osa kunnista toteaa, että kuntayhtymä saattaa olla hallinnon järjestämismuotona raskas etenkin, jos metropolihallinnon tehtäväkenttä on laaja. Kuntayhtymää pidetään kuitenkin tarkoituksenmukaisimpana hallinnon järjestämisen muotona metropolihallinnon perustamisvaiheessa. Muutama lausunnonantaja tosin toteaa, että mahdollisen organisaation muotoa tulee miettiä vasta, kun metropolihallinnolle annettavat tehtävät ovat varmistuneet.

Useiden kuntien lausunnoissa katsotaan, että hallinnon järjestämismuodon arviointia keskeisempää on se, mikä on metropolihallinnon tehtävien laajuus ja toimivallan sitovuus suhteessa kuntiin. Kuitenkin näissäkin lausunnoissa kuntayhtymän nähdään soveltuvan hallinnon järjestämismuodoksi, mikäli metropolihallinto muodostettaisiin vähimmäistehtävämallin pohjalta.

Kuntayhtymien osalta lausunnoissa ehdotetaan myös, että metropolihallinto voitaisiin järjestää jonkin jo olemassa olevan kuntayhtymän (Uudenmaan liitto, HSL, HSY) pohjalle, mikäli niiden tehtäväkenttää laajennettaisiin ja kuntayhtymiä koskevaa lainsäädäntöä muutettaisiin. Varsin suuri osa lausunnonantajista pitää tärkeänä, että metropolialueen päätöksentekoon ei muodostettaisi enää uusia hallinnon tasoja. Tehokkuuden ja hallinnon selkeyden lisääminen koettiin tärkeäksi.

Vain muutamat lausunnonantajista katsovat kuntia ylemmän asteisen itsehallintojärjestelmän olevan paras esitetystä hallinnon järjestämisen vaihtoehtoista. Tämän mallin valintaa perusteltiin muun muassa seututason näkökulman korostumisella ja alueen kokonaisedun mukaisen toiminnan voimistumisella. Monissa lausunnoissa metropolihallinnon laajan mallin mukaisesti hallinnon järjestämismuotoihin katsotaan sisältyvän suuria riskejä. Itsehallinnollisen metropolin toimivallan arvioidaan olevan ylimitoitettu. Lisäksi metropolihallinnon ja kuntien työnjaon ja toimivaltasuhteiden pelätään jäävän epäselviksi. Itsehallintojärjestelmän ongelmana pidetään myös sen pitkää käynnistämisaikaa.

4.6 Vaalien järjestäminen ja asukkaiden osallistumisen turvaaminen

Lausuntojen perusteella valtaosa lausunnonantajista näyttää kannattavan metropolivaalien järjestämistä. Osassa lausunnoista vaalien järjestämistä pidetään jopa ehtona metropolihallinnon perustamiselle. Suorien vaalien järjestämistä perustellaan muun muassa demokratian toteutumisen turvaamisella sekä sillä, että vaalit ovat edellytys metropolihallinnon legitimitetille ja toimintakyvylle.

Osa lausunnonantajista huomauttaa, että mikäli metropolihallinto perustetaan pakkokuntayhtymänä, on vaalien järjestäminen oikeudellisesti hankala kysymys. Suorien vaalien ei katsota sopivan kuntayhtymä-muotoiseen hallintomalliin, jossa päätösvalta ja vastuu kuuluvat ennen kaikkea kuntayhtymän jäseninä toimiville kunnille. Tilanne, jossa kuntayhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävät edustajat, jotka kuntien sijaan edustavat ensisijaisesti joitain muita tahoja, kuten poliittisia puolueita, tuntuu vieraalta.

Vaikka kaikki kunnat eivät esitäkään suoraa mielipidettä metropolivaaleista, voidaan kuntien katsoa suhtautuvan pääosin myönteisesti metropolivaalien järjestämiseen. Muutamat kunnat kuitenkin kyseenalaistavat vaalien tarpeellisuuden tai suhtautuvat vaalien järjestämiseen kielteisesti.

Lähes kaikki vastanneet kunnat näkevät, että metropolihallinnon vaalijärjestelmässä olisi tavalla tai toisella taattava riittävä alueellinen edustavuus. Etenkin pienemmät kunnat katsovat, että kuntien vähimmäisedustuksen turvaaminen metropolihallinnossa on välttämätöntä. Vaatimusta alueellisen edustavuuden turvaamisesta perustellaan pääosin kuntien väestöllisillä kokoeroilla. Kuntien välisistä kokoeroista johtuen osa pienemmistä kunnista esittää myös äänileikkureiden käyttöönottoa metropolihallinnon päätöksenteossa. Pienempien kuntien mielestä näin olisi mahdollista kaventaa suurten kuntien valtaa suhteessa pieniin kuntiin. Osa suuremmista kunnista suhtautuu sen sijaan kielteisesti äänileikkureiden käyttöön metropolihallinnossa.

Muutamien lausunnonantajien mielestä niin vaalijärjestelmää kuin asukkaiden osallistumistakin tulisi arvioida suhteessa metropolihallinnolle annettuihin tehtäviin, joten vaaleja tai asukkaiden osallistumista ei vielä tässä vaiheessa katsottu tarpeelliseksi kommentoida.

Monet kunnat esittävät, että osaa väliraportissa esitetyistä vaalien järjestämisen vaihtoehdoista tulisi vielä selvittää tarkemmin. Erityisesti tarkempaa selvitystä kaipasivat väliraportin neljästä esitetystä vaihtoehdosta vaihtoehdot 2, 3 ja 4, joissa ehdotettiin muuta kuin yhteen vaalipiiriin perustuvaa vaalijärjestelmää.

Vain harvoissa lausunnoissa otetaan suoraan kantaa vaalipiirien määrään. Yhteen vaalipiiriin perustuvaa järjestelmää kannatettiin runsaassa puolessa niissä lausunnoista, joissa asiaan otettiin kantaa. Kannatusta sai varsin laajasti järjestelmä, jossa koko metropolialue olisi yhtä vaalipiiriä, mutta kuntien vähimmäisedustus metropolivaltuustossa turvattaisiin jonkinlaisin kuntakohtaisin vähimmäiskiintiöin. Useiden vaalipiirien käytön vaaleissa nähdään muun muassa vaikeuttavan metropolihallinnon toimintaa sekä johtavan kuntakohtaiseen tai alueelliseen edunvalvontaan, jolloin alueen kokonaisedun huomioiminen saattaisi kärsiä. Vain muutama lausunnonantaja arvioi useamman vaalipiirin olevan parempi vaihtoehto metropolialueella.

Oikeusministeriö toteaa lausunnossaan, että mikäli metropolihallinto toteutetaan vähimmäistehtävät-mallin mukaisena pakkokuntayhtymänä, tulisi jokaisen kunnan saada edustaja valtuustoon. Oikeusministeriö ehdottaa harkittavaksi, että työryhmän vaihtoehtoa 1 täydennettäisiin siten, että tarkoituksenmukaisella tavalla jokaiselle kunnalle taataan metropolivaltuustossa vähintään yksi edustaja.

Vain muutama lausunnonantaja otti kantaa siihen, milloin mahdolliset metropolivaalit tulisi järjestää. Enemmistö asiaan kantaa ottaneista tahoista katsoi, että metropolivaalit tulisi järjestää yhtä aikaa kuntavaalien kanssa. Toisaalta kahden samanaikaisesti järjestettävän vaalin järjestelmä nähtiin joissain lausunnoissa äänestäjien kannalta haastavana. HSY toteaa lausunnossaan, että metropolivaaleissa tulisi olla samanlaiset muutoksenhaku- ja ennakkoäänestysmahdollisuudet kuin muissakin vaaleissa. Kahden lausunnonantajan mielestä Helsingin keskusvaalilautakunta ei voi toimia metropolivaaleissa ylimpänä vaaliviranomaisena.

4.7 Aluerajaus

Metropolilainsäädäntöä valmistelevalle työryhmälle esittämät vaihtoehdot metropolihallinnon aluerajaukseksi jakavat lausunnonantajien mielipiteitä melko voimakkaasti. Esitettyjä aluerajauksia kannatetaan lausunnoissa vaihtelevasti, minkä lisäksi lausunnoissa esitetään

lukuisia erilaisia vaihtoehtoja mahdolliseksi aluerajaukseksi. Noin puolet lausunnonantajista ei lausu mitään metropolihallinnon aluerajauksesta. Lausunnon antaneista kunnista kuitenkin suurin osa esittää kantansa aluerajaukseen liittyen.

Lausuntojen perusteella selvästi suosituin vaihtoehto metropolihallinnon aluerajauksen perustaksi olisi kuntarakennelain mukainen Helsingin seudun 14 kunnan alue. Nämä 14 kuntaa toimivat nykyisinkin tiiviissä yhteistyössä keskenään, joten niiden pohjalta muodostettu aluerajaus nähdään lausunnoissa perusteltuna. Helsingin seudun 14 kunnan muodostamaa kokonaisuutta ehdotetaan joissakin lausunnoissa myös täydennettävän Porvoolla ja Lohjalla. 14 kunnan aluerajaukseen kannattivat erityisesti kunnat.

Kunnista Espoo, Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Tuusula, Vantaa ja Vihti katsovat, että metropolihallinnon aluerajauksen lähtökohtana tulisi käyttää Helsingin seudun 14 kunnan aluetta. Vantaa esittää myös, että mahdollisuutta metropolihallinnon ulottumisesta koko Uudenmaan maakunnan alueella tulisi arvioida. Espoo ja Vantaa toteavat lisäksi, että metropolihallinnon aluerajaukseen on tulevaisuudessa voitava laajentaa.

Helsingin kaupunki pitää laajassa mallissa esitettyä 10 kunnan kokonaisuutta mahdollisena metropolihallinnon aloituskokoonpanona. Kaupungin oletuksena kuitenkin on, että aluetta tulisi mahdollisesti myöhemmin laajentamaan.

Kunnista Askola, Kauniainen ja Raasepori katsovat, että metropolihallinnon aluerajauksena tulisi olla koko Uudenmaan maakunta, jolloin metropolihallinto koskisi kaikkia maakunnan 26 kuntaa. Lohja kannattaa laajaa aluerajaukseen, johon myös Lohja, Porvoo ja Hyvinkää kuuluisivat. Karkkila sen sijaan katsoo, että metropolihallinto tulisi muodostaa tiiviistä ja yhteisestä pääkaupunkiseudusta. Siuntio toteaa, että mikäli metropolihallinto toteutetaan laajan mallin mukaisesti, niin sen tulisi koskea ainoastaan pääkaupunkiseudun ydinkuntia Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja Vantaan. Vähimmäistehtävät-mallin mukainen metropolihallinto olisi Siuntion mukaan mahdollista toteuttaa tätä laajemmalla alueella, johon myös Siuntio kuuluisi.

Kuntien näkemykset Riihimäen, Lohjan ja Porvoon kuulumisesta metropolihallintoon jakautuvat. Hyvinkää, Järvenpää ja Nurmijärvi mainitsevat erikseen, ettei kyseisten kuntien liittäminen metropolihallintoon ole perusteltua. Helsinki sen sijaan pitää Lohjan ja Porvoon kuulumista alueeseen luontevana. Porvoo ei ota vielä tässä vaiheessa kantaa siihen, tulisiko sen kuulu metropolihallintoon vai ei. Riihimäki, Loppi ja Hausjärvi vastustavat jyrkästi Riihimäen liittämistä metropolihallintoon.

Helsingin kaupungin lisäksi vain muutama muu lausunnonantaja katsoo työryhmän laajan mallin 10 kunnan aluerajauksen luovan parhaan perustan metropolihallinnolle. Metropolihallinnon toteuttamista Uudenmaan maakunnan laajuisena kannattaa Askolan, Kauniaisten ja Raaseporin lisäksi osa muista lausunnonantajista. Työryhmän ehdotusta vähimmäistehtävät-mallin 16 kunnan aluerajauksesta kannatetaan yhteensä vain kahdessa lausunnossa.

Karkkilan ja Siuntion lisäksi muutamat muut lausunnonantajat esittävät metropolihallinnon toteuttamista esitettyä suppeammalla alueella. Pääsääntöisesti alueeseen katsotaan tällöin kuuluvan vain Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Suppeamman aluerajauksen katsotaan mahdollistavan metropolihallinnolle laajemmat tehtävät ja toimivallan. Laajan alueen nähdään lausunnoissa olevan HSY:n toimialan näkökulmasta haastava. Monet maakuntaliitot toteavat lausunnoissaan yleisluonteisesti, että metropolihallinto tulisi toteuttaa tehtäviltään laajana, mutta alueeltaan mahdollisimman suppeana.

Suurimmassa osassa lausuntoja korostetaan, ettei metropolialueen aluerajausta tulisi rajata lailla, jotta aluetta voidaan tulevaisuudessa laajentaa helposti. Metropolihallinnon aluerajaukseen ehdotetaan joustavuutta siten, että metropolihallintoon voisi liittyä myöhemmin uusia jäseniä esimerkiksi hakemusmenettelyn kautta. Osassa työryhmän ehdottamaa 10 kunnan tai sitä suppeampaa aluerajausta kannattavista lausunnonantajista korostaakin lausunnoissaan, että metropolihallinto olisi yksinkertaisinta perustaa suppealle alueelle, ja aluetta voitaisiin myöhemmin tarvittaessa laajentaa.

Sote-alueiden ja metropolihallinnon aluerajauksen suhdetta pohdittiin kahdessa lausunnossa. Toisessa todettiin, että molemmat esitetyt vaihtoehdot aluerajaukseksi saattavat aiheuttaa katvealueita soten kannalta. Metropolihallinnon ja sote-piirien erilaisen aluejaon nähtiin myös voivan aiheuttaa sekavuutta.

4.8 Rahoitusmalli

Metropolihallinnon rahoituksen järjestämiseen otti kantaa noin puolet lausunnonantajista. Suurimmassa osassa lausunnoista korostetaan ennen kaikkea sitä, ettei metropolihallinto ja sen rahoitusratkaisu saisi johtaa alueen kokonaisverorasituksen kasvuun. Verorasituksen nousua pidettiin varsinkin erillisen metropoliveron vaarana.

Valtaosa lausunnonantajista katsoi, että metropolihallinnon rahoitus olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää kuntien maksuosuuksilla. Erityisesti kunnat katsoivat lausunnoissaan, että sellaiset tehtävät, jotka siirtyisivät kunnilta metropolihallinnon hoidettavaksi, voitaisiin rahoittaa pääosin kuntien maksuosuuksilla ja tehtävistä kerättävillä maksuilla. Lisäksi valtion tulee subventoida täysimääräisesti ne kulut, jotka valtiolta metropolihallinnolle mahdollisesti siirtyvistä tehtävistä aiheuttavat. Kuntaliitto toteaa lausunnossaan, että mikäli metropolihallinnon perustamisen kautta kunnille tulee uusia tehtäviä, tulee valtion osoittaa tehtävien hoitamiseen riittävä rahoitus.

Monet lausunnonantajat ilmaisevat erikseen, ettei metropolihallinnolle tule antaa omaa verotusoikeutta. Erillisen verosubjektin luomista pidetään lausunnoissa pääosin tarpeettomana, eikä metropoliveron katsota soveltuvan suomalaiseen paikallishallintoon. Monet kunnat korostavat myös, ettei metropoliveroa ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista toteuttaa nykyisessä taloustilanteessa. Muutenkin metropolihallinnon laajaan malliin katsotaan sisältyvän merkittäviä taloudellisia riskejä.

Muutamit lausunnonantajat katsovat kuitenkin metropoliveron olevan luontevin rahoitusmalli erityisesti metropolihallinnon laajassa mallissa. Metropoliveroa perustellaan lausunnoissa sillä, että vastuu palveluista ja niiden rahoituksesta tulisi olla samalla toimijalla. Mikäli metropolivero toteutettaisiin, kannattaa ainakin yksi lausunnonantaja sen toteuttamista kiinteistöveroon perustuen. Muutamissa metropoliveroa käsittelevissä lausunnoissa toisaalta vastustetaan kiinteistöveron käyttöä metropolihallinnon rahoituksessa.

Osa lausunnonantajista toteaa, että metropolihallinnon rahoitusta mietittäessä tulisi harkita myös tie-, väylä- ja ruuhkamaksujen käyttöönottoa. Tätä korostavat erityisesti monet Keski-Uudenmaan kunnista.

Monet kunnat korostavat myös lausunnoissaan, että metropolihallinnon rahoituksen kannalta keskeistä ei ole se, miten alueen nykyiset taloudelliset resurssit jaetaan, vaan se, mistä alueelle löydetään uusia taloudellisia resursseja.

Monet lausunnonantajat toteavat, että metropolihallinnon kustannuksista ja esimerkiksi valtion metropolihallinnolle osoittamasta rahoituksesta tarvitaan huomattavasti enemmän

tietoa, ennen kuin lausunnonantajat voivat ottaa tarkemmin kantaa metropolihallinnon rahoitukseen. Rahoitusjärjestelmää katsottiin olevan vaikea kommentoida väliraportissa esitettyjen karkeiden arvioiden pohjalta ja ilman kuntakohtaisia laskelmia. Toisaalta osa lausunnon antaneista kunnista katsoo lausunnoissaan, että työryhmän väliraportissa esitetyt arviot metropolihallinnon kustannuksista ovat ylimitoitettut, ja että metropolihallinto voitaisiin perustaa huomattavasti esitettyä alhaisemmilla kustannuksilla.

4.9 Esitettyjen mallien kuntakohtaiset ja alueelliset vaikutukset

Lausunnonantajia pyydettiin arvioimaan lausunnoissaan metropolihallintoa valmistelevan työryhmän väliraportissa esittämien metropolihallinnon vaihtoehtoisten toteuttamismallien kuntakohtaisia ja alueellisia vaikutuksia. Mallien kuntakohtaisia ja alueellisia vaikutuksia arvioivat lausunnoissaan erityisesti kunnat ja maakuntaliitot sekä jotkin kuntayhtymät. Monet lausunnonantajat arvioivat mallien vaikutuksia vain yleisellä tasolla. Lausunnoissa huomautetaan, että vaikutuksia voidaan arvioida tarkemmin vasta, kun alueella käynnissä olevien kuntajakoselvitysten lopputulos, sote-uudistuksen yksityiskohdat ja metropolihallinnon keskeneräisten selvitysten sisältö ovat tiedossa.

Vähimmäistehtävät-mallin mukaisen metropolihallinnon kuntakohtaiset ja alueelliset vaikutukset arvioitiin yleisesti varsin pieniksi, erityisesti mikäli metropolihallinnolle osoitettaisiin pääosin strategisia tehtäviä ja operationaalisten tehtävien määrä jäisi vähäiseksi. Lausunnonantajat katsovat, että mitä vähemmän metropolihallinnolla on operationaalisia tehtäviä, sitä vähemmän sen perustamiseen liittyy riskejä. Metropolialueen kunnat katsovat, että vähimmäistehtävät-mallin suurimmat riskit liittyvät päällekkäisten ja tehottomien rakenteiden syntyyn, alueen verorasituksen nousuun sekä uusien hallinnollisten rajojen syntyyn. Suurimpana pelkona on, että metropolihallinto osoittautuu tehottomaksi ja nostaa hallinnollisia kustannuksia, jonka myötä alueen verorasitus kasvaa ja kilpailukyky kärsii. Tällöin metropolihallinto vain hajauttaisi entisestään yhdyskuntarakennetta, kun asukkaat siirtyisivät kevyemmän verotuksen perässä metropolialueen ulkopuolisiin kuntiin. Pahimmillaan metropolihallinto saattaisi siis vähimmäistehtäviin rajattunakin vain levittää metropolialueen nykyisiä ongelmia ja hankaloittaa siten entisestään niiden ratkaisua.

Erityisesti pienemmät kunnat näkevät metropolihallinnon perustamiseen liittyvän myös demokratian heikkenemiseen, päätöksenteon etääntymiseen ja kuntien vaikutusmahdollisuuksien katoamiseen liittyviä riskejä. Työryhmän väliraportissa esitetyn metropolialueen aluerajauksen ulkopuolelle jäävät kunnat suhtautuvat kaikkein kriittisimmin vähimmäistehtävät-mallin mukaiseen metropolihallintoon. Aluerajauksen ulkopuolelle jäävät kunnat katsovat metropolihallinnon hajottavan Uudenmaan maakunnan kahteen osaan ja hankaloittavan siten kuntien välistä yhteistyötä ja koko maakunnan kehittämistä. Aluerajauksen ulkopuolelle jäävät kunnat korostavat lausunnoissaan usein yhteyttään metropolialueeseen ja aluerajauksen sisäpuolelle jääviin kuntiin.

Myös Riihimäen seudun kunnat suhtautuvat vähimmäistehtävät-mallin mukaisen metropolihallinnon toteutukseen kriittisesti. Riihimäen seudun kunnat katsovat kuuluvansa Kanta-Hämeeseen ja toteavat Riihimäen kaupungin liittämisen osaksi metropolialuetta hajottavan Riihimäen seutukunnan ja hankaloittavan seudun kuntien välistä yhteistyötä. Lisäksi Riihimäen kaupunki katsoo, että sen liittäminen metropolialueeseen olisi kustannusvaikutuksiltaan kaupungille raskas päätös ja vaikeuttaisi merkittävästi kaupungin taloudellista tilannetta. Hämeen liitto vastustaa niin ikään Riihimäen liittämistä metropolihallintoon. Yleisesti maakuntaliitot korostavat lausunnoissaan, että metropolihallinto tulisi perustaa ilman, että maakuntarajoja olisi muutettava.

Valtaosa lausunnonantajista katsoo metropolihallinnon laajaan malliin sisältyvän huomattavasti suurempia riskejä ja ongelmia kuin vähimmäistehtäviin perustuvaan malliin. Siinä missä vähimmäistehtäviin perustuvan metropolihallinnon rakentaminen on vielä suhteellisen vaivatonta ja malliin sisältyvät riskit ennustettavissa ja pääosin pieniä, ovat metropolihallinnon laajaan malliin sisältyvät uhkakuvat huomattavasti suurempi ja vaikeammin hallittavissa. Monet lausunnonantajat pitävät tehtäviltään laajan metropolihallinnon perustamista työläänä ja sen toimivuuden sekä tehokkuuden varmistamista hankalana. Erityisesti monet kunnat korostavat, että laajaan malliin sisältyy huomattavia kuntakohtaisia ja alueellisia riskejä muun muassa hallinnollisten menojen ja alueen kokonaisverotaakan noususta, byrokratian lisääntymisestä, päätöksenteon etäätymisestä, kuntien välisen valtapolitiikan korostumisesta ja ylioptimistisista odotuksista.

Myös metropolihallinnon laajan mallin kuntakohtaisten ja alueellisten vaikutusten arviointiin näyttää kuntien osalta vaikuttavan voimakkaasti se, kuuluuko kunta itse metropolihallinnon aluerajauksen piiriin vai ei. Monet kunnat, jotka jäävät työryhmän väliraportissa laajan mallin mukaisen metropolihallinnon aluerajauksen ulkopuolelle, korostavat omissa lausunnoissaan yhteyttään metropolialueeseen ja pelkäävät metropolihallinnon estävän kokonaan tai ainakin hankaloittavan kuntien välistä yhteistyötä.

Valtaosa lausunnonantajista korostaa, että tehtäviltään laajan metropolihallinnon perustaminen on annetussa aikataulussa äärimmäisen vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Laajan mallin ongelmana nähdään myös aluerajaus, joka jakaa Uudenmaan maakunnan liian voimakkaasti kahteen osaan ja jättää sekä metropolialueen ulkopuolelle jäävien kuntien että Uudenmaan liiton aseman epäselväksi. Osa kunnista ja monet maakuntaliitot katsovatkin lausunnoissaan, että metropolihallinto tulisi perustaa laajan mallin mukaisesti, mutta mahdollisimman suppealla alueella.

Osa lausunnonantajista taas korostaa, että laajan tehtäväkentän omaavaa metropolihallintoa tulisi pitää tavoiteltavana pitkällä aikavälillä. Metropolihallinnon perustamista vähimmäistehtäville ja tehtäväkentän sekä aluerajauksen asteittaista laajentamista pidetään kuitenkin huomattavasti yksinkertaisempuna kuin metropolihallinnon perustamista suoraan laajojen tehtäväkokonaisuuksien ympärille. Lausunnonantajat korostavat, että mikäli metropolihallinnon tehtäviä ja aluerajasta laajennettaisiin vaiheittain, olisivat tehtävien siirtoon liittyvät riskit helpommin ennustettavissa ja ehkäistävissä, ja metropolihallinnon toimivuus ja tehokkuus helpommin taattavissa.

5. Muut lausunnoissa esille tulleet asiat ja kysymykset

Lausunnonantajien esille nostamat muut asiat ja kysymykset koskivat pääosin työryhmän väliraportissa havaittuja puutteita, metropolihallinnon yhteyttä käynnissä oleviin muihin merkittäviin muutosprosesseihin sekä metropolihallinnon jatkovalmistelua.

Monet lausunnonantajista pitävät välttämättömänä, että työryhmän väliraportissa mainitut useat keskeneräiset selvitykset saatetaan loppuun ennen kuin metropolihallinnon valmistelua jatketaan. Selvityksissä pitäisi lausunnonantajien mukaan kiinnittää erityistä huomiota ehdotettujen mallien kustannusvaikutuksiin. Kunnat kaipaavat lisätietoa erityisesti valtion metropolihallinnolle osoittamasta rahoituksesta sekä kuntakohtaisia laskelmia metropolihallinnon kustannusvaikutuksista.

Lausunnonantajat nostavat esiin myös erilaisia väliraportissa havaitsemiaan puutteita. Monet kunnat esimerkiksi huomauttavat, että väliraportissa ei mainita muiden lainsäädännön uudistusten joukossa toisen asteen koulutuksen järjestämistä ja rahoitusta koskevaa uudistusta. Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa lausunnossaan, että väliraporttiin olisi pi-

tänyt sisältyä myös maaseutuvaikutusten arviointi. Ministeriö katsoo, ettei väliraportissa oteta riittävästi huomioon kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen liittyviä haasteita. Sisäministeriö puolestaan huomauttaa, että metropolihallintoon mahdollisesti liittyvät kuntajaoituksen muutokset vaikuttavat poliisin ja pelastustoimen organisointiin alueella.

Työmarkkinajärjestöt korostivat lausunnoissaan henkilöstön asemaa koskevien selvitysten ja päätösten merkitystä. Järjestöt ovat yhtä mieltä siitä, että metropolihallinnon valmistelu tulee tapahtua yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Metropolihallinnon katsotaan tuovan väistämättä mukanaan lukuisia työnantajamuutostilanteita, jotka aiheuttavat palkkojen ja muiden palvelussuhteen ehtojen harmonisointitarpeen. Työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen näkemykset henkilöstön asemasta ja työsuhteturvasta metropolihallinnon aiheuttamissa työnantajamuutostilanteissa eroavat voimakkaasti. Työnantajajärjestöt korostavat, että metropolihallinnosta johtuvia työnantajamuutostilanteita koskevaan sääntelyyn ei tule sisällyttää henkilöstön irtisanomissuojaa koskevaa säännöstöä, kun puolestaan suurin osa työntekijäjärjestöistä pitää välttämättömänä, että metropolihallintouudistuksen yhteydessä työntekijöiden asema turvataan nykyisen kuntarakennelain kirjausten mukaisella palvelussuhteturvalla.

Monet lausunnonantajien esiin nostamat muut asiat tai kysymykset koskivat metropolihallinnon ja käynnissä olevan sote-uudistuksen yhteensovittamista. Vaikka suurin osa lausunnonantajista katsoikin, ettei sote-uudistus vaikuta metropolihallinnon tarpeeseen, pidettiin yleisesti välttämättömänä, että sote-uudistuksen yksityiskohdat ovat tiedossa metropolihallintoa perustettaessa. Näin metropolihallinnon, sote-alueen ja kuntien välisestä työn- ja vastuunjaosta esimerkiksi segregaatio-, maahanmuutto- ja työllisyysasioissa voidaan muodostaa mahdollisimman selkeä ja toimiva. Monet lausunnonantajat korostavat toisaalta, että metropolihallinnon ja sote-uudistuksen vaikutuksia tulee tarkastella rinnakkain. Yksittäin molemmat muutokset ovat perusteltuja, mutta yhdessä ne kaventavat merkittävästi kunnallista itsehallintoa ja saattavat heikentää huomattavasti kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Osa lausunnonantajista huomauttaa, ettei metropolihallinnon perustaminen saa asettaa metropolialueen kuntalaisia epätasa-arvoiseen asemaan suhteessa muualla Suomessa asuviin kuntalaisiin.

Osa lausunnonantajista kritisoi voimakkaasti metropolihallinnon valmistelun ajankohtaa. Lausunnonantajat ehdottavat, että metropolihallinnon valmistelu keskeytetään kunnes alueella käynnissä olevat kuntajakoselvitykset ovat valmistuneet ja sote-uudistuksen yksityiskohdat ovat tiedossa. Osa kunnista katsoo, että jatkuvat päällekkäiset uudistukset haittaavat merkittävästi sekä kuntien omaa kehitystyötä että kuntien välistä yhteistyötä. Päällekkäisyyden katsotaan heikentävän myös uudistusten läpivientiä ja uskottavuutta.

Useat kunnat esittivät metropolihallinnon jatkovalmisteluun liittyen, että metropolialueen kuntien tulee olla nykyistä tiiviimmin mukana metropolihallinnon suunnittelussa ja toteutuksessa. Osa lausunnonantajista katsoi, että vaikka metropolihallintoa ei toteutettaisikaan, tulisi osa työryhmän ehdotuksista joka tapauksessa toteuttaa. Monet kunnat pitivät tärkeänä, että MAL-asioissa saataisiin aikaan jonkinlainen kuntia ja valtiota tiiviimmin sitova sopimusmalli riippumatta metropolihallinnon toteuttamisesta. Esimerkiksi HSL totesi puolestaan lausunnossaan, että metropolikaavan ja liikennejärjestelmäsuunnittelun yhteensovittaminen sopisi HSL:n tehtäväksi siinäkin tapauksessa, ettei metropolihallintoa toteutettaisi.

LIITE 1: Lausunnon antaneet tahot

Askolan kunta
Espoon kaupunki
Helsingin kaupunki
Hyvinkään kaupunki
Järvenpään kaupunki
Karkkilan kaupunki
Kauniaisten kaupunki
Keravan kaupunki
Kirkkonummen kunta
Lohjan kaupunki
Loviisan kaupunki
Mäntsälän kunta
Nurmijärven kunta
Pornainen kunta
Porvoon kaupunki
Raaseporin kaupunki
Sipoon kunta
Siuntion kunta
Tuusulan kunta
Vantaan kaupunki
Vihdin kunta
Riihimäen kaupunki
Lopen kunta
Hausjärven kunta
KUUMA-seutu
Suomen Kuntaliitto
Valtioneuvoston kanslia
Ulkoasiainministeriö
Oikeusministeriö
Sisäministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikennevirasto
Terveystieteiden tutkimuskeskus
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Uudenmaan liitto
Hämeen liitto
Varsinais-Suomen liitto
Päijät-Hämeen liitto
Kymenlaakson liitto
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
Kärkkylä samkommun
Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda
Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY
Helsingin seudun liikenne HSL
Aalto yliopisto
Greater Helsinki Promotion Ltd.

Kansallinen Kokoomus rp.
Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue rp.
Perussuomalaiset rp.
Suomen Keskusta rp.
Vasemmistoliitto rp.
Vihreä liitto rp.
Suomen ruotsalainen kansanpuolue rp.
Suomen Kristillisdemokraatit (KD) rp.
KT Kuntatyönantajat
Tekniikka ja terveys KTN
Akava
STTK
SAK
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK
Keva
Elinkeinoelämän keskusliitto
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
Helsingin seudun kauppakamari ja Keskuskauppakamari
Helsingin seudun Suomen Yrittäjien aluejärjestöt
Suomen Yrittäjät
Suomen evankelis-luterilainen kirkko
Svenska Finlands folkting
Lapsiasiainvaltuutetun toimisto
Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto
Suomen Kotiseutuliitto
Matti Hilli
RAKLI ry
Uudenmaan maapolitiikkaryhmä
Metropoliseura ry

LIITE 2: Tiivistelmät lausunnoista lausunnonantajittain

Askolan kunta

Askolan kunta katsoo, ettei erilliselle metropolihallinnolle ole tarvetta. Metropolihallinnon hyödyt ovat kunnan mielestä epäselvät. Kunta ei ota erikseen kantaa väliraportissa esitettyihin vähimmäistehtävät-malliin ja laajaan malliin. Askola katsoo, että kuntien välistä yhteistyötä voi tiivistää ja valtion ohjausvaltaa kasvattaa eri asiakysymyksissä. Mikäli metropolihallinnon luominen on välttämätöntä, voisi sen muodostaa Uudenmaan liiton ympärille. Kunnan mukaan Uusimaa tulee säilyttää hallinnollisesti yhtenäisenä alueena.

Espoon kaupunki

Espoon kaupungin lausunnon mukaan erillinen metropoliratkaisu on tarpeellinen alueella. Metropolihallinto voitaisiin perustaa vähimmäistehtävät-mallin mukaisena kuntayhtymänä. Sen päätehtävinä olisivat strategiset MALY-tehtävät. Espoo katsoo, että metropolihallinnon aluerajauksen pitäisi olla Helsingin seudun 14 kunnan laajuinen. Alueellinen edustavuus on turvattava metropolivaaleissa. Metropolihallinnon jatkovalmistelussa tulee varmistaa alueen kuntien vuorovaikutus ja yhteinen suunnittelu. MAL-asioissa olisi tärkeää saada aikaan jokin sopimusmalli, joka sitoisi sekä kuntia että valtiota. Espoo edellyttää jatkovalmistelussa kiinnitettävän erityistä huomiota metropolihallinnon eri vaihtoehtojen kustannusvaikutuksiin. Keskeistä on, etteivät alueen hallinnolliset kulut kasva metropoliratkaisun myötä.

Helsingin kaupunki

Helsingin kaupungin lausunnossa korostetaan kuntarakenteen uudistamisen ja kuntaliitosten merkitystä seudun haasteiden ratkaisemiseksi, mutta kaupunki näkee tarvetta myös erilliselle metropolihallinnolle. Helsinki katsoo, että metropolihallinnon laaja malli on pitkällä aikavälillä tarkoituksenmukaisin vaihtoehto, vaikka sen ei nähdä sellaisenaan olevan vielä toteuttamiskelpoinen. Laaja malli katsotaan olevan nykytilaan verrattuna kustannusneutraalina, jos metropolihallinnon perustamisen yhteydessä alueen ohjausjärjestelmä selkiytetään ja tarpeettomia päällekkäisiä hallinnollisia rakenteita puretaan. Metropolihallintoa luotaessa on erityisesti huomioitava, ettei alueen verorasitus nouse. Helsinki katsoo, että sote-ratkaisulla ja metropolihallinnolla ei ole sellaista suoraa yhteyttä, jonka takia sote-ratkaisulla olisi vaikutusta metropolihallinnon toteutukseen. Kuitenkin segregaaation ja syrjäytymisen ehkäisyn osalta metropolihallinnon ja tulevan sote-alueen välistä työnjakoa tulisi pohtia tarkemmin.

Hyvinkään kaupunki

Hyvinkää toteaa väliraportissa esitettyt tavoitteet oikeiksi. Erityisesti MAL-asiat vaativat sen mukaan nykyistä tiiviimpää yhteistyötä ja tehokkuutta. Metropolihallinnon tarve on Hyvinkään mukaan selvä, mutta uutta hallinnon tasoa tai toimijaa kaupunki ei halua luoda. Vähimmäistehtävät-mallin mukainen metropolihallinto voisi Hyvinkään kaupungin mukaan kuitenkin toimia, mikäli se toteutettaisiin 14 kunnan laajuisena ja olisi luonteeltaan korostuneesti strateginen toimija. Hyvinkää katsoo, että esitettyihin kaavoituksen ja maankäytön uudistuksiin liittyy useita epäkohtia ja ongelmia. Metropolihallinnon perustamisen pelätään nostavan kustannuksia ja alueen verorasitusta.

Järvenpään kaupunki

Järvenpää katsoo, että metropolihallinnolle on selvää tarvetta, mutta uutta hallinnon tasoa tai toimijaa se ei kuitenkaan haluaisi luoda. Esitetystä vaihtoehdoista vähimmäistehtävät-malli 14 kunnan laajuisena saattaisi toimia, mikäli metropolihallinnon tehtävät olisivat stra-

tegisia. Kaupunki pelkää alueen verorasituksen nousevan metropolihallinnon seurauksena ja ehdottaa tie- ja väylämaksujen käyttöönottoa metropolihallinnon toiminnan rahoittamiseksi. Vaalijärjestelmässä tulisi kaupungin mukaan turvata alueellinen edustavuus kuntien väestöllisten kokoerojen takia.

Karkkilan kaupunki

Karkkila ei näe itseään osana metropolialuetta. Kaupunki katsoo lausunnossaan, että metropolialueen ydinkuntien varaan rakentuva laajan mallin mukainen metropolihallinto vastaisi paremmin alueen erityishaasteisiin. Samalla kaupunki kuitenkin korostaa, että metropolihallinnolle ei olisi tarvetta, mikäli metropolialueella toteutettaisiin ehdotetut kuntarakenteen muutokset ja niin sanottu metropolikaupunki. Karkkila haluaa turvata mahdollisuuden Karkkilan, Vihdin ja Lohjan sekä mahdollisesti useammankin kunnan muodostamalle kuntaliitokselle. Näin ollen metropolihallinnon aluerajauksen ei haluta hajottavan Karkkilan, Vihdin ja Lohjan muodostamaa aluetta.

Kauniaisten kaupunki

Kauniaisten kaupunki katsoo, että metropolialueella on omat erityishaasteensa ja ongelmansa. Tarve seudullisen näkökulman korostumiselle on selkeä, mutta kaupunki ei näe tarvetta uudelle hallinnon tasolle. Kauniaisten kaupungin mukaan kuntien yhteistyötä voidaan tiivistää ja valtion ohjausta lisätä etenkin MAL-asioissa. Kaupunki katsoo, että syy metropolialueen nykyisiin ongelmiin on kuntien yhteistyön sijaan valtion heikossa ohjauksessa, niukoissa taloudellisissa resursseissa sekä jatkuvissa kuntia koskevissa uudistuksissa. Kauniainen pitää kunnallisen itsehallinnon ja toimintaedellytysten kannalta ongelmallisena, jos sote-uudistuksen ja metropolihallinnon myötä suurin osa kuntien tehtävistä ja toimivallasta siirrettäisiin toisen asteen hallinnolle. Kaupunki näkee ongelmallisena, mikäli metropolihallinnolla olisi laaja tehtäväkenttä, mutta ei olisi kuntien tapaan yleistöimialainen.

Keravan kaupunki

Keravan kaupungin näkökulmasta Helsingin seudun rakentamista on mahdollista jatkaa ilman uutta metropolihallintoa nykyisiä seudun 14 kunnan ja valtion sopimus- ja yhteistointamalleja sekä yhteisorganisaatioita kehittämällä. Keravan kaupunki ei usko metropolihallinnon auttavan seudun haasteiden ratkaisemisessa. Mikäli erillinen metropolihallinto on perustettava, tulisi sen olla strategisiin MALY-tehtäviin keskittyvä toimija. Metropolihallintoa koskevan lain jatkovalmistelussa tulee varmistaa alueen kuntien vuorovaikutus ja yhteinen suunnittelu. Kaupunki edellyttää, että väliraportissa esille tuodut keskeneräiset selvitykset tehdään ja huomiota tulee kiinnittää vaihtoehtojen kustannusvaikutuksiin.

Kirkkonummen kunta

Kirkkonummen kunta ei näe tarvetta erilliselle metropolihallinnolle, sillä sen nähdään luovan vain yhden ylimääräisen hallintoportaan. Sen sijaan kunta ehdottaa MAL-yhteistyön tiivistämistä Uudenmaan liiton puitteissa. Mikäli uusi hallinnon taso on luotava, niin strategisten MALY-tehtävien ja metropolikaavan ympärille rakennettu kevyt metropolihallinto saataisi kunnan mukaan parhaimmillaan toimia. Metropolihallinnon toiminta-alueen tulisi tällöin olla Helsingin seudun 14 kunnan muodostama alue. Kunta huomauttaa, että Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen kehittämisen suurin haaste on resurssien puute.

Lohjan kaupunki

Lohja pitää laajemman maantieteellisen alueen kattavaa vähimmäistehtävät-mallia toimintakykyisenä ja omalta osaltaan toivottavana mallina. Seudun ydinkuntia koskeva laaja malli

ei ratkaisisi Lohjan mukaan koko metropolialueen MAL-koordinaation tarvetta. Lohja haluaa olla mukana laajalla alueella toteutetussa metropolihallinnossa. Kunnalle sopivat näin olleen vähimmäistehtävät-mallin mukaiset hallinto- ja rahoitusratkaisut. Vaaleja kaupunki pitää tärkeinä. Alueellinen edustavuus on vaaleissa turvattava.

Loviisan kaupunki

Loviisan kaupunki ei katso aiheelliseksi eikä tarpeelliseksi antaa lausuntoa työryhmän väliraportista. Kaupunki varaa itselleen kuitenkin mahdollisuuden lausua asiasta loppuraportin valmistuttua.

Mäntsälän kunta

Mäntsälä katsoo, että metropolihallinnon tarvetta tulisi arvioida vasta sen jälkeen, kun alueen kuntarakennetta ja sote-järjestelmää koskevat selvitykset ja ratkaisut on tehty. Nykytilanteessa olisi kunnan mukaan johdonmukaisempaa kehittää Uudenmaan liiton roolia sekä maakuntakaavaa. Mäntsälän kunta katsoo, että metropolihallintoon liittyy monia uhkakuvia ja riskejä. Kunta korostaa, että MAL-aiesopimusmenettely on toiminut viime vuosina paremmin ja tuottanut hyviä tuloksia, mikä omalta osaltaan vähentää tarvetta perustaa erityinen metropolihallinto. Kunnan mukaan esitettyjen eri mallien toimivuuteen ei voida tässä vaiheessa ottaa kantaa, sillä selvitystyö on monilta osin yhä keskeneräinen. Kumpikaan esitetyistä malleista ei kuitenkaan sellaisenaan vaikuta hyväksyttävältä.

Nurmijärven kunta

Nurmijärven mukaan kumpikaan esitetyistä malleista ei sovellu sellaisenaan metropolihallinnon perustaksi. Erillisen uuden hallinnon sijaan kunnan lausunnossa korostetaan kuntien välisen yhteistyön tiivistämistä sekä kuntien ja valtion välisen sopimisen tehostamista. Väliraportissa esitetyt mallit kunta näkee liian raskaiksi ja jäykiksi. Mallien pelätään johtavan päällekkäisten rakenteiden syntyyn ja menojen kasvuun. Jos metropolihallinto luodaan, tulee se kunnan mukaan toteuttaa Uudenmaan liiton alla. Ennen metropolihallintoa koskevia ratkaisuja tulee kuitenkin alueen kuntarakennetta ja sote-järjestelmää koskevat muutokset olla tiedossa.

Pornaisten kunta

Pornaisten kunnan mukaan kumpikaan esitetyistä malleista ei vaikuta sellaisenaan tarkoituksenmukaiselta. Kunnan mukaan tässä vaiheessa olisi johdonmukaista kehittää nykyisiä toimintatapoja ja rakenteita, kuten seudun 14 kunnan ja valtion sopimus- ja yhteistoimintamalleja sekä yhteistyöorganisaatioita. Myös Uudenmaan liiton roolia ja toimintaa voidaan kunnan mukaan kehittää.

Porvoon kaupunki

Porvoo katsoo, että metropolihallinnolle esitetyt tavoitteet ovat strategisesti oikeanlaisia. Metropolihallinnon tulee olla korostetusti strateginen MAL-toimija. Esitettyjen mallien kuntakohtaisia vaikutuksia kaupunki ei katso voivansa arvioida väliraportin keskeneräisyydestä sekä sote-ratkaisun yksityiskotien epäselvyydestä johtuen. Kaupunki edellyttää mahdollisuutta ottaa myöhemmin kantaa metropolihallintoon ja kaupungin rooliin siinä. Porvoon kaupunki huomauttaa, että väliraportissa ei selvitetä, miten metropolialueen ulkopuolisten Uudenmaan kuntien maakuntakaavaan ja elinkeinokehitykseen liittyvät tehtävät hoidettaisiin. Raportti ei myöskään ota kantaa henkilöstökysymyksiin, jotka nousevat Porvoon mukaan jatkossa väistämättä esiin.

Raaseporin kaupunki

Raaseporin kaupunki ei hyväksy esitettyjä metropolihallinnon malleja, ja pitää niitä riittämättöminä seudun erityishaasteiden ratkaisemiseksi. Uttamaata tulee kaupungin mukaan käsitellä yhtenäisenä kokonaisuutena. Kaupunki katsoo, että väliraportissa esitetyt tavoitteet voidaan saavuttaa nykyisiä yhteistoimintarakenteita ja maakuntaliiton toimintaa kehittämällä. Lausunnossa ehdotetaan, että Uudellamaalla kunnille tai maakuntaliitolle annettaisiin muusta maasta poikkeavia tehtäviä ja oikeuksia. Metropolihallinnon jatkovalmistelussa tulee ottaa Raaseporin kaupungin mukaan huomioon Suomen Kuntaliiton selvitys hallintomalleiksi metropolialueen ruotsinkielisten palveluiden järjestämiseksi. On myös selvitettävä aluehallinnon, mahdollisen metropolihallinnon ja Uudenmaan liiton välinen tehtävänjako.

Sipoon kunta

Sipoo kunta toteaa lausunnossaan, että nykyistä MAL-aiesopimusmenettelyä ja Uudenmaan liiton toimintaa on mahdollista kehittää siten, että uudelle hallinnon tasolle ei ole tarvetta. Mikäli erillinen metropolihallinto kuitenkin luodaan, tulee sen Sipoon näkemyksen mukaan keskittyä strategisiin tehtäviin ja olla hallinnoltaan mahdollisimman kevyt. Vähimmäistehtävät-malli olisi metropolihallinnolle asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä ja taroituksenmukaisin. Työryhmän väliraportissa esitettyä vähimmäistehtävät-mallia pidetään kuitenkin liian raskaana ja kankeana. Sipoo korostaa, että ruotsinkielisten palveluiden saatavuus tulee metropolihallinnossa turvata.

Siuntion kunta

Siuntio korostaa, että se on nyt ja tulee vastaisuudessa olemaan entistä kiinteämpi osa metropolialuetta. Kunta ei ota kantaa metropolihallinnon tarpeeseen tai esitettyjen mallien taroituksenmukaisuuteen, mutta ilmaisee haluavansa olla mukana, mikäli metropolihallinto toteutetaan vähimmäistehtävät-mallin mukaisesti. Metropolihallinnon järjestämistä suunniteltaessa tulee Siuntion mukaan ottaa huomioon metropolihallinnon tosiasialliset vaikutukset kunnallisen itsehallinnon kaventumiseen, etenkin yhteisvaikutus tulevan sote-mallin kanssa. Siuntio korostaa, että kielelliset oikeudet on huomioitava metropolihallinnossa palveluiden järjestämisessä.

Tuusulan kunta

Tuusulan mukaan metropolihallinnon tarvetta voidaan arvioida vasta sitten, kun kuntarakenteen muutokset ja sote-ratkaisun yksityiskohdat ovat alueen osalta tiedossa. Jos metropolihallinnon tarve voidaan tämän jälkeen selkeästi osoittaa, niin Helsingin seudun 14 kunnan alueella toteutettava vähimmäistehtävät-mallin mukainen metropolihallinto voisi olla mahdollinen. Muutoin esitettyihin malleihin on kunnan mukaan tässä vaiheessa vaikeaa ottaa kantaa, sillä monet asiat vaativat vielä jatko- ja lisäselvityksiä. Kunnan mukaan esitetyt rahoitusmallit ovat johdonmukaisia, mutta tarkasteluun tulisi ottaa myös liikenteen väylämaksujen käyttöönotto.

Vantaan kaupunki

Vantaan kaupunki toteaa lausunnossaan, että työryhmän väliraportissa esitetty vähimmäistehtävät-malli on lähellä Vantaan näkemystä metropolihallinnosta. Mahdolliset kuntaliitokset tai sote-ratkaisu eivät kaupungin mukaan poista MAL-asioista vastaavan metropolihallinnon tarvetta alueella. Kaupunki korostaa, että on realistista perustaa metropolihallinto strategisten tehtävien varaan vähimmäistehtävät-mallilla. Operatiivisia tehtäviä voidaan lisätä myöhemmin asteittain. Aluerajauksen osalta lähtökohtana on kaupungin mukaan olta-

va Helsingin seudun 14 kunnan alue, jota voidaan tarvittaessa laajentaa. Väli­raportissa metropolihallinnon kulut on kaupungin näkemyksen mukaan laskettu liian suuriksi. Kaupunki katsoo, ettei sote-ratkaisu poista metropolihallinnon tarvetta, mutta korostaa samalla, että metropolihallinnon organisoinnissa ja toiminnan suunnittelussa on otettava huomioon sote-ratkaisun lopputulos. Vantaa korostaa, että metropolihallinto voidaan toteuttaa vain aikataulutettuna ja vaiheittain kehittäen.

Vihdin kunta

Vihdin kunta katsoo, että erillinen metropoliratkaisu on tarpeellinen. Vihti katsoo, että alueelle tarvitaan ennen kaikkea strategiaan MAL-kysymyksiin keskittyvä toimija. Kunta ei ota kantaa esitettyjen mallien sopivuuteen tai tarkoituksenmukaisuuteen, mutta toteaa, että metropolihallinnon toiminta-alueena tulee olla Helsingin seudun 14 kunnan muodostama alue. Metropolihallinnon on kuitenkin oltava kevyt, ja sen on keskityttävä strategiaan kysymyksiin ja kuntien ohjaukseen. Raskaan uuden organisaation perustaminen saattaa Vihdin mukaan johtaa metropolialueen kokonaisverotaakan nousuun. Kuntien ja metropolihallinnon välisen työnjaon on oltava selkeä. Vihti korostaa, että metropolihallinnon on oltava kunnille kustannusneutraali muutos.

Riihimäen kaupunki

Riihimäki pitää hyvän hallintotavan vastaisena menettelyä, jossa kaupunki on esitetty liitettäväksi metropolialueeseen käymättä mitään keskusteluja kaupungin kanssa. Kaupunki korostaa, että sillä on käynnissä kuntajakoselvitys Lopen ja Hausjärven kuntien kanssa. Lauseennossa korostetaan kuntien välisen yhteistyön merkitystä Riihimäen seudulla. Kaupunki suhtautuu kielteisesti ehdotuksiin, joiden myötä Riihimäen seutukunta pilkkoutuisi ja kuntien välinen yhteistyö vaikeutuisi. Esitetty ratkaisu Riihimäen liittämisestä metropolihallintoon olisi kaupungin mukaan kustannusvaikutuksiltaan erittäin raskas ja vaikeuttaisi merkittävästi kuntatalouden tilaa.

Lopen kunta

Lopen kunta suhtautuu kielteisesti vähimmäistehtävät-mallissa esitettyyn Riihimäen kaupungin liittämiseen osaksi metropolihallintoa. Kunta katsoo, että tällainen ratkaisu pilkkoi­si Kanta-Hämeen maakunnan ja Riihimäen seutukunnan, ja vaikeuttaisi alueen kuntien välistä yhteistyötä. Lopen kunta korostaa Riihimäen seudun säilymistä yhtenäisenä ja huomauttaa, että seudulla on käynnissä Riihimäen kaupunkia sekä Lopen ja Hausjärven kuntia koskeva kuntajakoselvitys.

Hausjärven kunta

Hausjärven kunta suhtautuu kielteisesti vähimmäistehtävät-mallissa esitettyyn Riihimäen kaupungin liittämiseen osaksi metropolihallintoa. Ratkaisu hajottaisi Kanta-Hämeen maakunnan ja Riihimäen seutukunnan, ja vaikeuttaisi alueen kuntien välistä yhteistyötä. Kunta korostaa Riihimäen seudun säilymistä yhtenäisenä ja huomauttaa, että seudulla on parhail­laan käynnissä Riihimäen kaupunkia ja Lopen ja Hausjärven kuntia koskeva kuntajakoselvi­tyt.

KUUMA-seutu

KUUMA-kuntien mukaan tarve metropoliratkaisulle on ilmeinen, mutta uusien hallinnon tasojen sijaan alueen kehittämistä tulisi jatkaa olemassa olevien yhteistyörakenteiden puit­teissa ja niitä kehittäen. Esimerkiksi seudun 14 kunnan ja valtion sopimus- ja yhteistyömal­leja voidaan edelleen kehittää. Mikäli metropolihallintoon päädytään, niin työryhmän vä-

himmäistehtävät-mallin mukainen kevyt strateginen toimija 14 kunnan alueelle rajattuna saattaisi toimia. Tällöin vaalijärjestelmässä on turvattava alueellinen edustavuus. KUUMA-kunnat katsovat laajaan malliin sisältyvän merkittäviä riskejä ja uhkakuvia, eikä sitä näin ollen tule ottaa metropolihallinnon lähtökohdaksi.

Suomen Kuntaliitto

Suomen kuntaliiton mukaan nykyisen järjestelmän kehittämismahdollisuudet pitäisi katsoa ennen metropolihallinnon kehittämistä. Kuntaliitto katsoo, että metropolihallinnolle asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa muillakin tavoin kuin erillisen metropolihallinnon perustamisella. Kuntaliitto näkee, että erityisesti metropolihallinnon laajaan malliin sisältyy huomattavia riskejä, ja vähimmäistehtävät-mallinkin Kuntaliitto näkee olevan riippuvainen kuntien toiminnasta. Kuntaliitto epäilee metropolikaavan kykyä ratkaista metropolialueen ongelmia, koska muun muassa kaavoituksen prosessit ovat ajallisesti hyvin pitkiä. Kuntaliitto korostaa, että mikäli metropolihallinnon myötä kunnille tulee uusia tehtäviä, tulee valtion osoittaa tehtävien hoitamiseen riittävä rahoitus.

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston kanslia toteaa, ettei sillä ole lausuttavaa ehdotuksesta.

Ulkoasiainministeriö

Ulkoasiainministeriöllä ei ole lausuttavaa lausuntopyyntöön.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö ei näe lausunnossaan metropolikaavan muodostuvan ongelmalliseksi perustuslain kannalta, mikäli lain tasolla säädetään riittävän täsmällisesti kaavan oikeusvaikutuksista ja huomioon ottamisesta kuntien päätöksenteossa ja tehtävien hoitamisessa. Ministeriö katsoo kielellisten oikeuksien toteutumisen vaikeampana kysymyksenä, erityisesti maantieteellisesti laajemmassa metropolihallinnon mallissa. Ministeriö katsoo, että metropolihallintoon tulisi perustaa ruotsinkielisiä palveluja varten toimielin. Verotusoikeutta voidaan ministeriön mukaan pitää ehdottomana edellytyksenä metropolihallinnon järjestämiseksi itsehallinnollisena yksikkönä. Pakkokuntayhtymämallissa jokaisen kunnan tulisi ministeriön näkemyksen mukaan saada edustaja valtuustoon. Vaalijärjestelmän valintaan liittyen ministeriö ehdottaa, että esitettyä vaihtoehtoa 1, jossa metropolialue toimisi yhtenä vaalipiirinä, täydennettäisiin takaamalla jokaisen kunnan edustus. Lausunnossa ei oteta kantaa esitettyjen metropolihallinnon mallien keskinäiseen paremmuuteen, metropolihallinnon tehtäviin tai aluerajaukseen.

Sisäministeriö

Sisäministeriö toteaa, että työryhmän ehdotukset ovat yleisellä tasolla kannatettavia. Ministeriö huomauttaa, että metropolihallintoon mahdollisesti liittyvät kuntajaotuksen muutokset vaikuttaisivat poliisin ja pelastustoimen organisointiin alueella. Ministeriö huomauttaa myös, että työryhmän väliraportissa segregaaation torjunta nähdään lähes kokonaan ongelmaryhmiin vaikuttamisena, kun taas yhteisöllinen ja alueellinen ulottuvuus jäävät raportissa vähälle huomiolle. Sisäministeriö toteaa lausunnossaan, että metropolihallinnolle ei ole ehdotettu siirrettäväksi varsinaisia turvallisuustehtäviä. Ministeriö ehdottaa, että vastaanottokeskusten perustamista ja ylläpitoa selvitettäisiin metropolihallinnon jatkovalmistelussa. Väliraportissa näiden tehtävien hoitoon ei ole otettu kantaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan metropolihallinto on kannatettava erityisesti MAL-asioiden osalta. Ministeriö pitää tärkeänä, että metropolihallinto määritellään säädisteknisesti siten, että jokaiseen koulutusta koskevaan lakiin ei tarvitsisi tehdä muutoksia niiden oikeushenkilöiden osalta, jotka ovat oikeutettuja hakemaan koulutuksenjärjestämislupaa. Tämä on keskeistä silloin, jos koulutustehtäviä päädytään antamaan metropolihallinnolle. Ministeriö katsoo lausunnossaan, ettei toisen asteen koulutus sovi metropolihallinnon tehtäväksi. Kirjasto- ja kulttuuritoimen osalta tarvitaan alueen kuntien yhteistyön lisäämistä, mutta tehtävää ei kuitenkaan ehdoteta metropolihallinnolle. Ministeriö kannattaa maantieteellisesti laajaa mallia, jossa on 16 kuntaa ja vähimmäistehtävät.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö ei ota selkeää kantaa esitettyihin metropolihallinnon vaihtoehtoihin toteuttamismalleihin. Ministeriö katsoo, että metropolikaavan vaikutuksia viranomaistoimintaan, kaavan kattavuutta ja oikeusvaikutuksia tulisi selvittää tarkemmin. Pintaalaan perustuvien elinkeinojen tarpeet ja työryhmän esitysten vaikutukset niihin tulisi ministeriön mukaan ottaa metropolihallinnon valmistelussa paremmin huomioon. Ministeriön mukaan metropolikaavalla on vaikutuksia maaseudun ja kaupungin suhteeseen sekä maatalouselinkeinoihin. Tämä asia tulisi ottaa paremmin huomioon. Raporttiin tulisi lisäksi sisällyttää maaseutuvaikutusten arviointi. MAL-hankkeiden rahoitukseen tulisi maa- ja metsätalousministeriön mukaan kehittää sellaisia laajapohjaisia toteutusmalleja, joihin sitoutuisivat kunnat ja muut intressitahot, mutta valtio vain valituissa kohteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo lausunnossaan, että seudun ongelmat ja haasteet ovat ilmeiset, mutta pitkällä aikavälillä niiden ratkaisemiseen soveltuisi paremmin kuntarakennetta koskevat muutokset. Mikäli alueella ei saada aikaan riittävän suuria kuntarakennetarkoituksia, pitää ministeriö perusteltuna laajan mallin mukaisen vahvan ja itsenäisen toimivallan omaavan metropolihallinnon perustamista. Jatkovalmistelussa on kuitenkin harkittava, voidaanko laajan mallin mukainen metropolihallinto perustaa pakkokuntayhtymänä ja ilman verotusoikeutta. Myös vaalien tarpeellisuutta on ministeriön mukaan harkittava, erityisesti silloin, jos tehtäväkentältään metropolihallintoa laajemman sote-alueen päätöksentekijöitä ei valita vaaleilla. Ministeriö katsoo, että metropolihallinnon verotusoikeuteen sisältyy riski alueen kokonaisveroasteen noususta, mikä häittäisi alueen kilpailukykyä.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää yleisellä tasolla metropolihallintoa toimivana ratkaisuna. Ministeriö ei ota kantaa metropolihallinnon tehtäviin, hallintomalleihin, aluerajauksiin tai rahoituksen. Tarve perustaa toimitelien koordinoimaan ruotsinkielisiä sote-palveluita tulee ministeriön mukaan arvioida sote-palvelurakennemuutoksen yhteydessä.

Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö katsoo, että metropolihallinto on tarpeen MAL-tehtävien hoitamiseksi alueella. Ehdotukset ovat tärkeitä alueen hajautumiskehityksen pysäyttämiseksi ja maankäytön, asumisen sekä liikenteen yhteensovittamiseksi. Molemmat esitetyt järjestämismallit toteuttavat ministeriön mukaan tavoitteet. Metropolihallinnon pääpainon tulee ministeriön mukaan kuitenkin olla strategisissa tehtävissä. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että metropolikaavan ohjausvaikutus kuntien kaavoitukseen ja viranomaistoimintaan tulee määritellyksi täsmällisemmin kuin maakuntakaavan ja yleiskaavan ohjausvaikutukset.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että vähintään maankäytön, asumisen ja liikenteen strategiset tehtävät ja niiden päätöksenteko tulisi osoittaa metropolihallinnolle. Metropolihallinnon tärkeimpänä tehtävänä on maankäytön ja liikennejärjestelmän seudullisen suunnittelun yhteensovitus. Metropolikaavalla on tässä tärkeä rooli. Ministeriö korostaa, että joukkoliikenteen hoidon yhteinen seudullinen järjestäminen on liikennejärjestelmän toimivuuden, asukkaiden arjen toimintakyvyn, kestävän kehityksen ja työvoiman saatavuuden kannalta erittäin tärkeää. Tästä syystä joukkoliikenteen suunnittelu ja toteutus tulisi kuulua metropolihallinnolle. Ministeriö kannattaa metropolihallinnon rakentamista ainakin alkuvaiheessaan vähimmäistehtävät mallin pohjalle, vaikka mallin ongelmaksi saattaa muodostua muun kuin joukkoliikenteen osalta riittämätön voima toteuttaa metropolikaavan suunnitelmat. Jatkossa tulisi kuitenkin varautua laajentamaan metropolihallinnon toimivaltaa asteittain laajan mallin suuntaan suunnitelmien toteuttamisen varmentamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Aluerajauksen osalta ministeriö ehdottaa harkittavaksi myös vähimmäistehtävät-mallissa suppeampaa aluerajausta.

Liikennevirasto

Liikennevirasto katsoo lausunnossaan, että liikennetehtävien kokoaminen ja liikennesuunnittelun kytkeminen metropolikaavaan parantavat keskeisesti nykytilaa. Liikenteen tehtävien keskittäminen metropolialueella yhteen organisaatioon on kannatettavaa. Molemmissa työryhmän ehdottamissa malleissa metropolikaava tarjoaa työkalun alueen kehityksen ohjaamiseen. Metropolikaavalla ei liikenneviraston mukaa kuitenkaan pitäisi määrätä valtakunnallisesti merkittävien liikennehankkeiden ajoitusta. Virasto katsoo työryhmän ehdottaman metropolihallinnon laajan mallin tarkoituksenmukaisempana sen laajemman tehtäväkentän vuoksi. Laaja malli nähdään myös sopimuksellisesti helpompana. Liikennevirasto katsoo valtion osallistumisen liikenneinfrastruktuurin kustannuksiin poliittisesti vaikeana asiana. Virasto toteaa lausunnossaan, että vaikka metropolihallinnolla olisi verotusoikeus, lienee myös vastaisuudessa tarpeen, että valtio osallistuu väylänpidon rahoitukseen. Valtion maksama jatkuva toiminnan rahoitus tulisi tällöin sitoa indeksiin. Liikennevirasto korostaa, että valtion liikenneinfrastruktuurin korjausvelan rahoitus ja osallistuminen infrastruktuurin kehittämisen kustannuksiin pitäisi ratkaista kestävällä ja pitkäjänteisellä tavalla.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos pitää esitettyjä tehtäviä tärkeinä segregaatien ehkäisemiseksi. THL katsoo lausunnossaan väliraportissa esitetyn metropolihallinnon mallin tarkoituksenmukaisempana, sillä laajemman tehtäväkentän katsotaan antavan metropolihallinnolle paremmat mahdollisuudet vaikuttavaan toimintaan. THL korostaa lausunnossaan, että metropolihallinnon ja sote-palveluista vastaavan sote-alueen työnjaosta on muodostettava selkeä ja toimiva. Jos metropolihallinnon tehtäviin kuuluu vastata pakolaisten, syrjäytyneiden ja vakituista asuntoa vailla olevien palveluista, tulee silloin varmistaa riittävä resurssointi ja osaaminen sekä määritellä yhteistyörajapinnat sote-palveluiden osalta. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos huomauttaa, että oikeudenmukaisuusnäkökulmasta kaikkien esitettyjen mallien vaikutukset riippuvat siitä, miten hyvin eri palveluiden integraatiossa onnistutaan niin, että kaikkein haavoittuvimpien ryhmien, ikääntyneiden, monisairaiden sekä moniongelmaisten palvelut paranevat.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunnossa ei käsitellä kovinkaan laajasti työryhmän väliraportin ehdotuksia. Aluehallintovirasto katsoo kuitenkin lausunnossaan vaalien järjes-

tämisen metropolihallinnossa tärkeäksi. Metropolihallintoon tulisi viraston mukaan perustaa myös nuorisovaltuusto tai vastaava toimielin nuorison osallistumiskanavaksi. Virasto toteaa, että yhteistyövelvoitetta toteutettaessa tulisi olemassa olevat paikalliset verkot ottaa huomioon. Toimenpideohjelman valmisteluun tulisi ottaa mukaan myös nuorisotoimet. Etelä-Suomen aluehallintovirasto korostaa lausunnossaan, että ruotsinkielisten palvelujen saatavuuden turvaaminen ja kehittäminen tulee varmistaa metropolialueen kunnissa.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Uudenmaan ELY-keskuksen mukaan metropolihallinnon tärkeimmät tehtävät ovat metropolikaavan ja sen toimeenpanosuunnitelman luominen sekä alueen joukkoliikenteen järjestäminen. Nämä tehtävät toteutuvat molemmissa malleissa. Uudenmaan ELY-keskus katsoo, ettei vähimmäistehtävät-malli kuitenkaan poista päällekkäisyyksiä hallinnosta. Siten laajaa mallia pidetään ELY-keskuksen lausunnossa tarkoituksenmukaisempaan. Vähimmäistehtävät-mallin voisi ELY-keskuksen mukaan kuitenkin korvata laajentamalla HSL:n roolia kaavoitukseen. Myös kuntarakenteen muutokset voisivat olla vaihtoehto metropolihallinnolle. Uudenmaan ELY-keskus korostaa, että metropolihallinnon jatkovalmistelussa tulee selvittää tarkemmin ELY-keskuksen ja metropolihallinnon välinen suhde. Keskus pitää myös tärkeänä, ettei joukkoliikennettä suunnitella irrallaan kuntien henkilökuljetusten kokonaisuudesta.

Uudenmaan liitto

Uudenmaan liitto ei kannata kumpaakaan ehdotetuista metropolihallinnon toteuttamismalleista. Liitto katsoo, että sen yhteyteen tai organisaatioon voidaan luoda metropolihallinto, jonka alue vastaisi nykyisen Uudenmaan aluetta. Tälle kokonaisuudelle tulisi antaa kaavoitustoimivalta, joka olisi nykyistä maakuntakaavaa yksityiskohtaisempi. Lausunnon mukaan vähimmäistehtävät-mallissa metropolihallinnolle esitetyt tehtävät eivät anna riittävää toimivaltaa alueen ongelmien ratkaisemiseksi. Metropolihallinnon laaja malli puolestaan turvaisi paremmin riittävän päätösvallan metropolihallinnolle, mutta sen katsotaan johtavan julkisten menojen kasvuun. Uudenmaan liitto pitää vaaleja metropolihallinnon toimintakyvyn edellytyksenä, ja toteaa, että vaaleissa tulee turvata koko alueen edustus.

Hämeen liitto

Hämeen liiton mukaan on selvää, että metropolialueen yhteistä päätöksentekoa on vahvistettava. Liiton mukaan se on mahdollista metropolihallinnon avulla, mutta ensisijaisesti tulisi kuitenkin arvioida vaihtoehtoa, jossa metropolialueen yhteinen päätöksenteko organisoitaisiin osaksi Uudenmaan liittoa. Tällöin ei tarvittaisi uusia organisaatioita ja maakuntarajat voisivat säilyä ennallaan. Jos metropolihallinto perustetaan, on liiton mukaan maantieteellisesti mahdollisimman suppea ja tehtäviltään laaja metropolihallinto tarkoituksenmukaisin. Hämeen liitto katsoo, että metropolihallinnon aluerajaus voisi olla väliraportissa ehdotettua suppeampi ja tehtävät laajempia. Hämeen liitto ei missään tapauksessa kannata sitä, että Riihimäen kaupunki olisi osa metropolihallintoa. Liitto korostaa, että sote-ratkaisun suorat ja välilliset vaikutukset metropolihallintoon sekä sen vaikutukset aluejakoihin tulisi arvioida. Lausunnossa kiinnitetään huomiota myös siihen, ettei väliraportissa ole lainkaan arvioitu suoriin vaaleihin perustuvan metropolihallinnon mahdollisia vaikutuksia eduskuntavaaleissa käytettäviin vaalipiireihin.

Varsinais-Suomen liitto

Varsinais-Suomen liitto katsoo, että metropolialueen ydinalueen, eli Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisen tarvitsemat erityisjärjestelyt voidaan hoitaa kuntayhtymien kautta. Maakuntapohjaisen toiminnan tulee sen sijaan toimia yhtäläisin perustein koko maassa.

Päijät-Hämeen liitto

Päijät-Hämeen liitto katsoo, että metropolialueella tarvitaan yhteistä päätöksentekorakennetta erityisesti MAL-suunnittelutehtävissä. Liitto pitää tehtäviltään laajempaa ja alueeltaan suppeampaa metropolihallinnon toteutusmallia tarkoituksenmukaisimpana. Itsehallinnollinen järjestelmä nähdään lausunnossa parhaana tapana järjestää metropolihallinto. Päijät-Hämeen liitto korostaa, että metropolihallinnolla tulee olla todellista toimivaltaa, mutta tehtävien rajapinnan kuntiin tulee olla selkeä. Liiton näkemyksen mukaan vaalien järjestämisessä paras vaihtoehto olisi, että metropolialue muodostaisi yhden vaalipiirin, mutta jokaisen kunnan vähimmäisedustus olisi turvattu. Vaihtoehtoisesti voitaisiin järjestää myös kuntakohtaiset vaalit. Liitto pitää tärkeänä, ettei metropolialueen asukkaiden verorasitus nouse metropolihallinnon myötä. Metropolihallinnon jatkovalmistelussa on liiton mukaan tärkeää tarkastella myös metropolikaavan ja maakuntakaavojen rajapintoja.

Kymenlaakson liitto

Kymenlaakson liitto katsoo, että metropolialueen yhteistä päätöksentekoa on vahvistettava. Se on mahdollista toteuttaa metropolihallinnon avulla. Ensisijaisena vaihtoehtona tulisi kuitenkin olla metropolialueen yhteisen päätöksenteon organisointi osana Uudenmaan liittoa. Näin maakuntarajat voisivat säilyä, eikä uudelle organisaatiolle olisi tarvetta. Liitto katsoo lausunnossaan, että metropolihallinto on tarkoituksenmukaista perustaa maantieteellisesti mahdollisimman suppeana ja tehtäviltään laajana. Metropolihallinnon aluerajaus voisi olla liiton mukaan siis vielä ehdotettua suppeampi ja tehtäväkenttä puolestaan laajempi. Liitto pitää tärkeänä, että erityisesti valtion tehtäviä koottaisiin metropolihallinnolle ehdotettua enemmän. Sote-ratkaisun suorat ja välilliset vaikutukset tulee ottaa arvioitavaksi metropolihallinnon jatkovalmistelussa.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri

Sairaanhoitopiirillä ei ole lausuttavaa väliraportista.

Kärkulla samkommun

Lausunnossa korostetaan, että metropolialueella asuvan ruotsinkielisen väestön tulee myös jatkossa saada palvelut äidinkielellään riippumatta siitä, tuottaako palveluita metropolihallinto vai jokin muu taho. Kuntayhtymä pitää erittäin tärkeänä, että ruotsinkieliset palvelut kunta- ja metropolitasolla toimivat myös käytännössä. Metropolihallinnon ehdotettua tehtävää koordinoita ruotsinkielisiä palveluja pidetään lausunnossa hyvänä, mutta tämän koordinaation tulisi olla kattavaa. Lausunnossa korostetaan, että palveluiden lisäksi myös osallistuminen ruotsin kielellä on taattava.

Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda

Kuntayhtymä katsoo, että esitettyjä vaihtoehtojen sijaan olisi parempi kehittää Uudenmaan liiton toimintaa siten, että sen tehtävät olisivat lähellä vähimmäistehtävät-mallia. Tällöin se vastaisi metropolialueen tarpeisiin. Nykyisen Uudenmaan liiton alue olisi sopiva myös aluerajaukseltaan. Toisen asteen koulutusta ei tulisi siirtää metropolihallinnon tehtäväksi.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY

HSY:n mukaan esitetyillä malleilla ei ole suurta eroa, mutta vähimmäistehtävät-mallia voidaan pitää metropolihallinnon perustamisvaiheessa tarkoituksenmukaisempana, sillä metropolihallinnon perustamiseen annettu aika ei ole riittävä itsehallinnollisen ja tehtäväken-

tältään laajan mallin toteuttamiseen. HSY huomauttaa, että tiukka pidättäytyminen kahteen malliin ei välttämättä johda parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen. HSY nostaa lausunnossaan esiin sen mahdollisuuden, että metropolihallinto perustettaisiin alueellisesti ja tehtäviltään rajatumpana, ja sen aluerajausta ja tehtäväkenttää laajennettaisiin asteittain myöhemmin. HSY katsoo, että metropolihallinto olisi sen perustamisvaiheessa tarkoituksenmukaista luoda strategisten tehtävien varaan. Metropolihallinnon aluerajaukseen liittyen HSY toteaa, että ehdotetun laajemman alueen haasteena on HSY:n näkökulmasta alueen epäyhdenäisyys. HSY pitää tärkeänä, että alueella mahdollisesti toteutuvat kuntaliitokset huomioidaan metropolihallinnon valmistelussa.

Helsingin seudun liikenne HSL

HSL katsoo lausunnossaan, että metropolihallinnon tulee aluksi perustua vähimmäistehtäviin ja edetä vaiheittain mahdollisiin muihin tehtäväkokonaisuuksiin. Aluerajauksen osalta Helsingin seudun 14 kunnan rajausta olisi tarkoituksenmukainen metropolihallinnolle, mutta metropolihallinnon järjestämismalliin tulee sisällyttää mahdollisuus alueen laajentamisesta myöhemmin tarpeen vaatiessa. HSL katsoo lausunnossaan, että metropolikaavan valmistelu ja muu MAL-yhteistyö sopisi hyvin HSL:n tehtäväksi myös siinä tapauksessa, että metropolihallintoa ei toteuteta. Metropolihallinnossa joukkoliikenteen suunnittelu ja hankinta voitaisiin HSL:n näkemyksen mukaan eriyttää metropolihallinnon omistamaksi yhtiöksi. HSL toteaa, että metropolihallinnon rahoitusjärjestelmän tulisi olla yksinkertaisempi kuin HSL:n nykyinen rahoitusjärjestelmä, ja että metropolihallinnon tulee saada valtiolta sille kuuluva osuus joukkoliikenteen rahoituksesta.

Aalto yliopisto

Aalto yliopiston lausunnossa katsotaan kuntarakenteen kehittämisen olevan ensisijainen ja pidemmällä aikavälillä tehokkaampi keino ratkaista metropolialueen ongelmat. Lausunnossa kannatetaan metropolialueella 10 kunnan kuntaliitosta. Kuntaliitoksessa muodostettavalle kunnalle voitaisiin antaa sote-alueen asema. Lausunnossa kuitenkin todetaan, että tällaisten kuntarakennerekaisujen aikaansaaminen alueella on haastavaa ja varsin epätodennäköistä. Aalto yliopiston lausunnossa katsotaankin, että väliraportissa esitetyt ehdotukset parantaisivat toteutuessaan selkeästi alueen nykytilannetta. Työryhmän ehdottamaa metropolihallinnon laajaa mallia pidetään yliopiston lausunnossa tarkoituksenmukaisempana vaihtoehtona, mutta vähimmäistehtävät-mallia todennäköisempänä. Lausunnossa todetaan, että sote-uudistuksen ja metropolihallinnon laajan mallin toteutus yhdessä jättäisivät kunnille hyvin suppean tehtäväkentän. Aalto yliopiston mukaan useammat vaalipiirit tai kunta-kohtaiset vaalit vaikeuttaisivat metropolihallinnon toimintaa.

Greater Helsinki Promotion Ltd.

Lausunnon mukaan alueen markkinointia ja invest in-toimintaa ei pitäisi siirtää metropolihallinnon tehtäväksi. Lausunnossa todetaan, että seudun kilpailukykyyn kannalta on ehdottoman tärkeää, että seudun kansainvälisessä markkinoinnissa ja invest in-toiminnassa säilyy tiivis yhteys kuntien elinkeinopolitiikkaan.

Kansallinen Kokoomus rp.

Kansallinen Kokoomus katsoo, että metropolihallintoa ei tulisi perustaa kummankaan väliraportissa esitetyn mallin pohjalta, vaan alueen MAL-asioihin sekä kilpailukykyyn ja segregatioon liittyvät haasteet olisi selkeintä ratkaista riittävillä kuntaliitoksilla. Kokoomus katsoo, ettei kahden uuden hallintoportaan luominen poista metropolialueen ilmeisiä haasteita. Kokoomus huomauttaa lausunnossaan, että metropolialueen uudistamisessa on muistettava uudistuksen laajempi kytkeytyminen koko Suomen kattavaan kuntauudistukseen sekä

sen periaatteisiin. Puolue kannattaa metropolialueelle kuntaperusteista mallia, ja korostaa, että kunnalliseen itsehallintoon ei pidä puuttua ilman painavia perusteluja. Väkiraportin ongelmana nähdään vaikutusarvioinnin puutteet.

Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue rp.

Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue pitää tärkeänä, että hallituksen sopimasta aikataulusta pidetään kiinni, ja metropolihallinnon valmistelussa edetään niin, että metropolihallinto voidaan toteuttaa vuoden 2017 alusta. SDP katsoo, että metropolihallinnon tulisi olla perustuslain mukainen kuntaa suurempi hallintoalue. Esitetyistä metropolihallinnon vaihtoehtoista tehtäviltään laaja malli sekä hyvä yhteistyö seudun kuntien ja valtion kanssa takaavat puolueen mukaan parhaalla tavalla metropolialueen kehityksen. Tärkein metropolihallinnon välineistä on metropolikaava. SDP:n näkemyksen mukaan metropolialueeseen tulisi kuulua vähintään kaikki Helsingin seudun 14 kuntaa. SDP korostaa, etteivät metropolihallinnon kustannukset saa lisätä seudun asukkaiden verorasitusta.

Perussuomalaiset rp.

Perussuomalaiset toteavat lausunnossaan, ettei kumpikaan esitetyistä metropolihallinnon malleista vastaa puolueen kantaa. Puolueen näkemyksen mukaan molemmat väkiraportissa esitetyt mallit siirtäisivät yhdessä sote-uudistuksen kanssa kuntien päätöksenteon merkittävimmät osat pois kuntien valtuustoilta. Tällöin päätöksenteko etääntyisi kansasta ja kuntien itsemääräämisoikeus kaventuisi merkittävästi. Perussuomalaiset korostaa lausunnossaan, että Uusimaa ja Helsinki ovat kokonaisuus, jota ei pidä lähteä pilkkomaan perusteetomasti, ylimääräistä hallintoa ja byrokratiaa rakentaen. Puolueen mukaan metropolihallintohanke pitäisi keskeyttää.

Suomen Keskusta rp.

Suomen Keskusta toteaa lausunnossaan, että se ei ole tässä vaiheessa valmis ottamaan yksityiskohtaisesti kantaa kumpaakaan esitettyyn vaihtoehtoon. Puolue esittää harkittava, että metropolihallinnolle suunnitellut tehtävät hoidettaisiin Uudenmaan liiton puitteissa, maakuntaliiton toimintaa kehittämällä. Näin menettelemällä vaaleilla valittavan hallinnon muodostaminen Uudenmaan liiton johtoon olisi myös kannatettavaa. Keskusta toteaa, että metropolihallinnon tarvetta voidaan arvioida, kun uusi sote-yhteistyömalli on saatu toimivaksi. Tässä vaiheessa puolue ei näe edellytyksiä metropolihallinnon toteuttamiselle.

Vasemmistoliitto rp.

Vasemmistoliiton mukaan esitettyjä malleja joudutaan arvioimaan tässä vaiheessa varsin puutteellisten tietojen varassa. Mallien arviointia vaikeuttaa lisäksi sote-uudistuksen keskenäisyys. Puolueen mukaan uudistuksen tavoitteena tulee olla kolmen demokraattisesti valitun päätöksenteon tason - kunnallisen, alueellisen ja valtakunnallisen - muodostaminen. Näillä kaikilla päätöksenteon tasoilla tulee olla selkeä rooli ja verotusoikeus. Puolue korostaa lähipalvelujen turvaamisen merkitystä, ja kannattaa yhteiskunnallisesti tuettua vuokra-asuntorakentamista koko metropolialueella riippumatta metropolihallinnon toteutusmallista. Vasemmistoliiton mukaan vähimmäistehtävät-mallin kautta ei kyettäisi MAL-asioissa yhtä kattavaan vaikuttamiseen kuin ehdotetussa metropolihallinnon laajassa mallissa.

Vihreä liitto rp.

Vihreä liitto pitää esitettyä vähimmäistehtävät-mallia tehtäviltään liian suppeana. Puolueen mukaan metropolihallinnon tehtävien tulee olla laajat, jotta sillä on tosiasiallisesti mahdollisuuksia vaikuttaa seudun kehitykseen. Operatiivisten tehtävien siirto metropolihallinnolle

laajassa mallissa on puolueen mukaan perusteltua, koska siten saadaan nämä tehtävät suoran demokraattisen päätöksenteon piiriin. Vihreän liiton lausunnon mukaan metropolihallinnon aikaansaaminen edistäisi pitkällä aikavälillä metropolialueen kestäväää kehittymistä ja ehkäisisi haitallista ja tarpeetonta kilpailua kuntien välillä. Puolue esittää harkittavaksi myös vaihtoehtoista mallia, jossa metropolihallinnon vastuulla olisi laajan mallin mukaisten tehtävien lisäksi sote-palveluiden järjestäminen. Tällöin alueena tulisi olla koko Uusimaa.

Suomen ruotsalainen kansanpuolue rp.

Suomen ruotsalainen kansanpuolue kannattaa ajatusta rajat ylittävien tehtävien yhteisestä järjestämisestä silloin, kun tehtävät koskevat esimerkiksi elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa tai MAL-asioita. Metropolihallinnon valmistelu pitäisi puolueen mukaan sovittaa ajallisesti yhteen muiden keskeneräisten lainsäädäntöhankkeiden kanssa. Puolue katsookin, että ennen kuin voidaan tehdä päätöstä metropolialueen hallintoelimestä ja hallintomalleista, pitäisi sote-uudistuksen lopputulos olla tiedossa. Puolue korostaa, että riippumatta metropolihallinnon toteutustavasta, kielellisiin oikeuksiin liittyvät epäkohdat on alueella korjattava.

Suomen Kristillisdemokraatit (KD) rp.

Suomen Kristillisdemokraatit katsoo lausunnossaan, että metropolialueen kehittämisen tavoitteena tulee olla ennen kaikkea asukasystävällinen kuntaratkaisu. Puolue korostaa, että alueella tarvitaan vahvaa verkostomaista yhteistyötä. Kristillisdemokraatit ei kannata uuden hallintotason perustamista. Toimivin ratkaisu metropolialueen ongelmien ratkaisemiseksi olisi puolueen mukaan Uudenmaan liiton tehtävien ja aseman vahvistaminen. Mikäli metropolihallinto on luotava, voidaan se toteuttaa maakuntahallinnon pohjalta niin sanottuna metropolikuntayhtymänä. Jos metropolihallinto toteutetaan kahden väliraportissa esitetyn mallin pohjalta, pitää puolue parempana vaihtoehtona metropolihallinnon laajaa mallia, vaikkakin sen aluerajaus suhteessa ulkopuolelle jääviin kuntiin nähdään ongelmallisena.

KT Kuntatyönantajat

KT Kuntatyönantajat edellyttää lausunnossaan, että toteutettava hallinnollinen malli olisi sellainen, jossa kunnista ja kuntayhtymistä siirtyvä henkilöstö jäisi kunta-alan työ- ja virkaehtosopimusten piiriin ja henkilöstön eläketurva olisi järjestettävissä Kevan kautta. Henkilöstön siirtoon liittyvän sääntelyyn ei tulisi sisällyttää irtisanomissuojaa koskevaa säännöstöä. KT Kuntatyönantajat katsoo, että metropolihanke tuo mukanaan useita työnantajamuu-
tostilanteita, jotka aiheuttavat usealle vuodelle ulottuvan palkkojen ja muiden palvelussuhteen ehtojen harmonisointitarpeen. Metropolihanketta koskevaan lakiin tulee kirjata palvelussuhteiden ehtojen harmonisointia koskevia erityissäännöksiä.

Tekniikka ja terveys KTN

Tekniikka ja Terveys KTN ei ota lausunnossaan kantaa esitettyihin metropolihallinnon malleihin. Lausunnossa korostetaan, että väliraportissa esitettyjen mallien toteuttaminen johtaa merkittäviin henkilöstövaikutuksiin riippumatta siitä, kumpi esitetyistä malleista valitaan. Järjestö toteaa, että metropolihallinnon jatkovalmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota henkilöstön aseman turvaamiseen. Lähtökohtana tulee olla viiden vuoden palvelussuhdeturva, palkkaharmonisoinnin resursointi sekä toimivan yhteistoimintamenettelyn varmistaminen.

Akava

Akava kannattaa sellaista metropolihallinnon mallia, jolla mahdollistetaan tehokas niin sanottu pakkokaavoitus. Akava kannattaa kaikkiin metropolihallinnon malleihin sisällytettä-

väksi metropolikaavan, sillä tehokkaan metropolihallinnon ei nähdä olevan mahdollista toteutua ilman sitä. Lausunnossa pidetään tärkeänä, että erillisellä lainsäädännöllä turvataan erityinen yhteistoimintavelvollisuus, liikkeenluovutusperiaate ja niin sanottu viiden vuoden palvelussuhdeturva. Akava korostaa, että metropolihallinnon suunnitteluun tulee sisällyttää myös henkilöstön asemaa, osallistumista sekä palkkaharmonisaatiota koskevat suunnitelmat. Metropolihallinnon aluerajausta on järjestön mukaan tarkasteltava huolella, ja aluerajausta tulee voida päivittää tarpeen mukaan.

STTK

STTK katsoo, että metropolihallinnon laajassa mallissa onnistumisen mahdollisuudet olisivat paremmat kuin vähimmäistehtävät-mallissa. Laajan mallin avulla voitaisiin paremmin onnistua ratkaisemaan metropolialueen erityiset haasteet, jotka liittyvät MAL-asioiden parempaan yhteensovittamiseen. Seudun kokonaisedun kannalta olisi hyvä, jos laajassa mallissa metropolihallinnon luonne ja tehtävät olisivat sekä strategisia että operatiivisia. STTK pitää mahdollisena, että uudistuksessa voisi lähteä liikkeelle kokeilun kautta, jolloin ensin muodostettaisiin keskustaajamakriteerillä niin kutsuttu metropolihallinnon ydinalue, jota voitaisiin myöhemmin mahdollisesti laajentaa. STTK korostaa, että metropolihallintoa tulee suunnitella tiiviissä yhteistoiminnassa sote-uudistuksen kanssa.

SAK

SAK katsoo, että metropolialueen MAL-asiat on koottava nopealla aikataululla vaaleilla valittavan metropolihallinnon päätettäväksi. Metropolihallinnon tärkein tehtävä on SAK:n näkemyksen mukaan laatia alueen kuntia sitova yhteinen kaava. Metropolihallinnon on vastattava myös joukkoliikenteen järjestämisestä alueellaan. SAK katsoo, että valtionhallinnossa MAL-asiat olisi koottava yhteen rakennetun ympäristön ministeriöön, jonka tehtävänä olisi ohjata yhdyskuntarakennepolitiikkaa ja toimia tasavertaisena neuvottelukumppanina metropolihallinnolle.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL

JHL kannattaa hallituksen metropolihallinnolle asettamia tavoitteita, mutta edellyttää, että lakiesityksen yhteydessä tehdään henkilöstövaikutusarvio. Mahdolliset hallinnolliset uudistukset on toteutettava yhteistyössä henkilöstön ja sen edustajien kanssa, ja samalla kuntien henkilöstön asemasta on huolehdittava. JHL pitää välttämättömänä, että henkilöstön asema turvataan metropolihallintouudistuksen yhteydessä nykyisen kuntarakennelain kirjausten mukaisesti. Muutos, joka johtaa työnantajan vaihtumiseen, tulee katsoa liikkeenluovutukseksi ja uuden työnantajan palvelukseen siirtyvälle henkilöstölle on liiton mukaan taattava viiden vuoden palvelussuhdeturva.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK

MTK katsoo lausunnossaan, ettei väliraportissa ole esitetty riittäviä perusteita uudentyyppisen hallinnollisen toimielimen perustamiseksi paikallishallintoon. MTK toteaa, että pääkaupunkiseudun kuntien yhteistoimintaa voidaan edelleen lisätä ja edistää kuntayhtymien sekä HSY:n ja HSL:n kaltaisten järjestelyjen avulla. MTK katsoo, että uudentyyppinen metropolihallinto voi estää tai ainakin hidastaa pääkaupunkiseudun kuntaliitoksia, joilla asetetut tavoitteet voitaisiin saavuttaa paremmin. MTK toteaa, että väliraportin pohjalta ei ole mahdollista tehdä kunnollista vaikutusarviointia. Lisäksi MTK näkee tehdyn sote-ratkaisun poistavan suurimman tarpeen metropolihallinnolle. Metropolihallinnon valmistelutoimet tulisikin liiton mukaan keskeyttää odottamaan muiden hallinnollisten hankkeiden toteutusta.

Keva

Keva ei ota lausunnossaan kantaa esitettyihin malleihin. Koska metropolihallinto muodostettaisiin jo olemassa olevista, pääasiassa kunnallisista toimijoista, pitää Keva tärkeänä, että metropolihallinto olisi Kevan jäsenyhteisö, riippumatta metropolihallinnon oikeudellisesta muodosta. Tällöin metropolihallinnon kuntataustainen henkilöstö säilyisi kunnallisen eläkejärjestelmän piirissä, eikä lainsäädännöstä seuraisi suoraan vaikutuksia kunnallisen eläkejärjestelmän rahoitukselle eikä siirtyvän henkilöstön eläke-etuuksille.

Elinkeinoelämän keskusliitto

Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan nykyistä vahvemman hallinnon kehittäminen metropolialueelle on välttämätöntä muun muassa alueen kilpailukyvyn parantamiseksi. Hallintomallin tulisi turvata ennen kaikkea alueen yhteisten strategisten tavoitteiden toteuttaminen. Elinkeinoelämän keskusliitto katsoo, että metropolihallinnolla olisi kummassakin väliraportissa esitetyssä mallissa merkittäviä vaikutuksia yritysten toimintaympäristöön. Tämän johdosta metropolihallinnon valmistelussa tarvitaan huolellista yritysvaikutusten arviointia. Elinkeinoelämän keskusliitto korostaa lausunnossaan, että metropolihallinnon tavoitteena tulee olla julkisen sektorin yrityksille aiheuttamien kustannusten vähentäminen. Liitto pitää tärkeänä, että hallinnosta aiheutuvaa kokonaisverorasitusta alennetaan alueella päällekkäisyyksiä karsimalla ja hallintoa tehostamalla.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

SOSTE katsoo, että esitetyt metropolihallinnon mallit vastaavat alueen erityisiin haasteisiin. Lausunnossa katsotaan, että yhteisellä metropolihallinnolla pystytään vähentämään alueen kuntien epätervettä kilpailua, parantamaan maankäyttöä sekä vähentämään alueen sisäistä segregatiota. Väliraportissa esitetyistä malleista laaja malli olisi tarkoituksenmukaisempi. Metropolihallinnolla tulisi lausunnon mukaan olla itsenäinen ja laaja toimivalta seudun kokonaisedun kannalta keskeisissä tehtäväkokonaisuuksissa. SOSTE näkee metropolikaavalla olevan keskeinen asema metropolihallinnon toiminnassa.

Helsingin seudun kauppakamari ja Keskuskauppakamari

Kauppakamarit eivät ota lausunnossaan selkeästi kantaa esitettyihin malleihin. Lausunnossa katsotaan, että kuntarakenteen kehittäminen ja kuntaliitoksia tulisi olla ensisijainen keino alueen haasteiden ratkaisemiseksi ja kuntien toiminnan tehostamiseksi. Kauppakamarien lausunnossa korostetaan, että alueella käynnissä olevat kuntajakoselvitykset on vietävä loppuun ja niiden toteutumista edistettävä myös valtiovallan toimin. Jos metropolihallinto toteutetaan, se ei saa johtaa kokonaisveroasteen nousuun tai kasvattaa viranomaisten määrää. Metropolihallinnosta ei myöskään tule muodostua yksityisen elinkeinotoiminnan kanssa kilpaileva taho. Kauppakamarit toteavat, että riittävän vahva metropolikaava on tärkein väline alueen maankäytön tehokkuuden lisäämiseksi.

Helsingin seudun Suomen Yrittäjien aluejärjestöt

Lausunnossa ei oteta suoraan kantaa esitettyihin malleihin. Lausunnossa todetaan, että alueella tarvitaan laajaa, mutta dynaamista yhteistyötä. Erityisesti MAL-asioiden suunnittelussa tarvitaan ylikunnallista suunnittelua ja ohjausta. Seudullista päätöksentekoa varten ei tulisi kuitenkaan perustaa uusia hallintotasoja. Lausunnossa ehdotetaan, että metropolihallinto voidaan perustaa Uudenmaan liiton varaan, sen tehtäväkenttää laajentamalla. Tällöin se käsittäisi koko Uudenmaan maakunnan nykyisen alueen. Metropolihallinnolle ei tule antaa lausunnon mukaan omaa verotusoikeutta, vaan metropolihallinnon vaatimat varat tulee kerätä kuntaosuuksina, joista kunnat päättävät. Aluejärjestöt toteavat, että erilaisia kuntalii-

tos-, sote- ja metropoliselvityksiä on viime vuosina tehty runsaasti. Järjestöt toivovat, että selvityksistä seuraisi pian myös päätöksiä.

Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät katsovat lausunnossaan, että metropolialueen yhtenäistämisen ja hallintokäytäntöjen yhdenmukaistamiselle on tarvetta. Yrittäjät korostavat, että seutu tulee asemoida vahvemmin muiden metropolien rinnalle ja kilpailijaksi. Lausunnossa ei oteta tässä vaiheessa kantaa metropolihallinnon vaihtoehtoisten toteutusmallien tarkoituksenmukaisuuteen. Toteutustapaa valittaessa on Suomen Yrittäjien mukaan kuitenkin huomioitava se, ettei ratkaisu johda kunnallisen kokonaisveroasteen nousuun. Ratkaisun ei tulisi myöskään johtaa yrityspalveluiden hajaantumiseen liian monelle toimijalle.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko

Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei ota kantaa esitettyihin metropolihallinnon malleihin. Kirkko kuitenkin toteaa, että MAL-asioiden lisäksi metropolihallinnon päätöksenteossa tulisi huomioida myös muut kuntalaisten elämään vaikuttavat yhdyskuntarakenteet, kuten paikallisseurakunnat ja alueella toimivat seurakuntayhtymät. Tästä syystä olisi toivottavaa, että myös seurakuntia kuultaisiin jatkossa metropolihallinnon jatkosvalmistelun yhteydessä.

Svenska Finlands folkting

Lausunnossa todetaan, että kuntien edellytyksiä järjestää yhdenvertaista palvelua molemmilla kielillä tulevilla metropolialueella ei saa heikentää. Hallintoratkaisuissa on turvattava eri kieliryhmien mahdollisuudet vaikuttaa ja suunnitella palveluja kieliryhmille. Ruotsinkielisten sote-palvelujen turvaamiseksi vaadittavat ratkaisut tulee määritellä sote-uudistuksen yhteydessä. Vastuu ruotsin ja suomen kielten yhdenvertaisuudesta palvelujen osalta tulee lausunnon mukaan säilyttää paikallisella tasolla. Kuntien on tarjottava peruspalveluita sekä ruotsin että suomen kielellä myös jatkossa metropolialueella. Yhteistyö alueen kuntien sekä muiden kuntien välillä on jatkossakin välttämätöntä. Lausunnossa todetaan, ettei toisen asteen koulutuksen järjestämisvastuuta tule siirtää metropolihallinnolle.

Lapsiasiainvaltuutetun toimisto

Lapsiasianvaltuutetun toimisto ilmoittaa, ettei se lausu asiasta.

Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto

Suomen nuorisovaltuustojen liitto katsoo, että molemmissa esitetyissä metropolihallinnon malleissa on omat haasteensa nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien näkökulmasta. Liiton mukaan pääkaupunkiseudulla on kuitenkin tarvetta ylikunnalliselle yhteistyölle ja päätöksenteolle. Liitto pitää pakkokuntayhtymää selkeämpänä vaihtoehtona rahoitusjärjestelmän osalta. Metropoliveron pelätään nostavan alueen kokonaisveroastetta. Lausunnossa korostetaan, että nuorten vaikuttamismahdollisuudet on turvattava metropolihallinnossa. Vaaleilla valittavan valtuuston on turvattava nuorten mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Liitto ehdottaa, että metropolihallinnon yhteyteen perustetaan demokraattinen nuorisovaltuusto, joka edustaisi laaja-alaisesti metropolialueen nuoria. Suomen Nuorisovaltuustojen liitto esittää, että metropolihallinnon jatkovalmistelussa toteutetaan lapsi- ja nuorisovaikutusten arviointi. Nuoret on aidosti otettava mukaan työryhmien työskentelyyn siten, että heillä on tosiasiallinen mahdollisuus lausua oma mielipiteensä nuorisolain hengen mukaisesti.

Suomen Kotiseutuliitto

Suomen Kotiseutuliitto ilmoittaa, että se ei esitä lausuntoa työryhmän väliraportista.

Matti Hilli

Matti Hilli ei ota lausunnossaan kantaa esitettyihin malleihin. Lausunnossa keskitytään arvioimaan metropolihallinnon vaaleihin liittyvää väliraportin osaa. Hilli korostaa, että metropolivaalit ovat yhtä tärkeitä kuin mitkä tahansa muut vaalit. Lausunnossaan esitetään, että metropolivaalit tulee toteuttaa koko alue yhtenä vaalipiirinä ilman kiintiöitä. Kaikille kunnille on kuitenkin taattava oikeus vähintään yhteen paikkaan metropolivaltuustossa. Vaalit on toteutettava kunnallisvaalien yhteydessä. Hilli katsoo, että luottamus vaalijärjestelmään edellyttää kuntien keskusvaalilautakunnista erillisen vaaliviranomaisen perustamista. Metropolihallinnon jatkovalmistelussa on lausunnon mukaan selvitettävä mahdollisuutta lisätä pienten kuntien vaikutusmahdollisuuksia hallinnollisia rakenteita kehittämällä. Metropolikaavan ja muiden suunnitelmien ja ohjelmien lopullinen valmistelu tulisi Hillin näkemyksen mukaan tapahtua kuntien asettamassa valmistelutoimikunnassa.

RAKLI ry

RAKLI arvioi lausunnossaan, että niin vähimmäistehtävät-malli kuin laaja mallikin saattavat lisätä byrokratiaa ja kustannuksia, jolloin asetetut tavoitteet eivät toteudu tehokkaimmalla mahdollisella tavalla. Lausunnossa katsotaan, että esitetyt vaihtoehdot eivät edistä kohtuuhintaisten asuntojen tuottamista, sillä hallintorakenteita muuttamalla ei voida ratkaista tukijärjestelmään liittyviä ongelmia. RAKLI katsoo, että maankäytön, kohtuuhintaisen asumisen ja liikennejärjestelyjen koordinoitua tulisi lisätä mahdollisimman toimivalla ja suppealla mallilla. Kiinteistövero ei lausunnonantajan mukaan ole metropolihallinnon rahoitusmuotona kannatettava.

Uudenmaan maapolitiikkaryhmä

Uudenmaan maapolitiikkaryhmä tarkastelee työryhmän väliraporttia maapolitiikan toimivuuden näkökulmasta. Maapolitiikkaryhmä katsoo lausunnossaan, että metropolialueen yhteistyö maapolitiikassa on erittäin tärkeää, mutta hyvään lopputulokseen pääsemiseksi voivat riittää yhteiset periaatteet keskeisissä maapolitiikan toimintatavoissa ilman suuria hallinnollisten rakenteiden muutoksia. Maapolitiikkaryhmä korostaa, että maapolitiikan näkökulmasta tarvitaan selkeä työnjako strategisemman kaavan ja yksityiskohtaisemman toteutuksen välillä. Lausunnossa huomautetaan, että väliraportissa täydennys- ja tiivistämisrakentamisen keinovalikoima jää liian vähälle huomiolle.

Metropoliseura ry

Metropoliseura katsoo, että Helsingin seudun yhteisiä asioita koskeva valmistelu ja päätöksenteko tulisi koota vahvaksi yhteishallinnoksi. Kaksitasoisessa itsehallinnossa seutuhallinto vastaisi suurista, koko aluetta koskevista asioista ja lähikunnat paikallisemmista tehtävistä. Seutuhallinnon tehtävänä olisi muun muassa laatia ja hyväksyä aluetta koskeva seutukaava sekä jäsenkuntien MAL-asioita koskeva toteuttamisohjelma. Seutuhallinnon on oltava kaksikielinen. Lausunnossa katsotaan, että metropolihallinnon yhteydessä tulisi puuttua myös metropolialueen kuntarakenteeseen jakamalla suurimmat kunnat demokratiavaajeen korjaamiseksi. Metropoliseura katsoo, että valtakunnallisella sote-uudistuksella ei ole vaikutusta metropolihallinnon tarpeeseen.

LIITE 3: Yhteenveto metropolihallinnon valmistelua koskevasta Ota kantaa -keskustelusta

Metropolihallinnon valmistelun yhteydessä avattiin Otakantaa.fi -sivustolle kaikille avoin keskustelu, jonka tarkoituksena oli saada kuntalaisilta palautetta metropolihallinnon valmistelua varten. Keskustelu oli avoinna 12.6.–27.7.2014 välisenä aikana, ja keskustelussa oli mahdollisuus vapaasti esittää kommentteja ja kertoa ideoista metropolihallinnon kehittämistä sekä suomeksi että ruotsiksi. Keskustelun ohella sivustolla tiedusteltiin kysymysten muodossa mielipidettä siitä, millaista metropolihallintoa tarvitaan. Kysymyksiä oli kolme ja ne liittyivät väliraportissa esitettyihin metropolihallinnon tuleviin tehtäviin, ylintä päätösvaltaa käyttävän metropolivaltuuston valitsemiseen sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksiin. Kysymykset esitellään liitteessä 4. Mahdollista oli vastata joko kaikkiin tai vain osaan esitetyistä kysymyksistä. Kysymysten lopussa oli lisäksi mahdollista vastata avoimeen kysymykseen ja kertoa ideoista metropolihallinnon kehittämiseen liittyen.

Keskusteluun jätettiin yhteensä 38 viestiä. Enemmistössä keskustelussa esitetyissä kommentteissa metropolihallinto koettiin selkeästi tarpeettomaksi tai jopa haitalliseksi. Keskusteluun jätetyissä viesteissä tuli esille monesti, ettei uusia hallintotasoja enää tarvita. Kielteistä suhtautumista metropolihallintoon perusteltiin myös muun muassa sillä, että pelkona on kustannusten ja verotuksen nousu. Kielteisenä nähtiin myös byrokratian ja hallinnon päällekkäisyyden lisääntyminen sekä toisaalta kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kaventuminen entisestään suuren hallinnon osana. Metropolihallinnossa alueen suurten kaupunkien nähtiin olevan määräävässä asemassa, jolloin pienempien kuntien mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon vähenisivät olennaisesti. Useissa kommentteissa ehdotettiin parempana vaihtoehtona kuntaliitoksia, joiden avulla voitaisiin luoda esimerkiksi suurkunta Helsingin seudulle ja siten vähentää hallinnollisia kustannuksia ja parantaa tehokkuutta alueen päätöksenteossa. Monissa kannanotoissa kuitenkin myös vastustettiin kuntaliitoksia.

Myös kuntien välinen tehostettu yhteistyö nähtiin osan keskusteluun osallistuneiden mielestä parempana vaihtoehtona kuin metropolihallinto. Kannanottojen perusteella pääkaupunkiseudun kuntien välistä yhteistyötä tulisi tiivistää ja ohjata, jolloin välttyttäisiin metropolihallinnolta ja uusilta hallintorakenteilta.

Muutamassa vastauksessa metropolihallintoa kuitenkin myös kannatettiin. Vahvaa metropolihallintoa pidettiin tärkeänä muun muassa pääkaupunkiseudun kasvun näkökulmasta. Osassa kommentteissa metropolihallinnon perustamisen edellytyksenä nähtiin päällekkäisten kunnallisten toimintojen samanaikainen poistaminen.

Kysely-osioon osallistui kaikkiaan 185 vastaajaa. Sivuston teknisestä toteutuksesta johtuen vastausten prosenttiosuudet ovat suuntaa-antavia. Alerajauskysymyksen vastausten osuus voi puolestaan olla vääristynyt kyselyn ruotsinkielisessä versiossa aluksi olleen virheen vuoksi. Kysymysten osalta vastaajien mielipiteet esimerkiksi metropolihallinnon ehdotetuista tehtävistä jakaantuivat joka tapauksessa melko laajasti. Joukkoliikenteen ja muun liikenteen suunnittelua metropolihallinnon tehtäviksi kannatettiin esitetyistä vaihtoehdoista eniten. Tätä vaihtoehtoa kannatti noin 75 prosenttia vastaajista. Muutoinkin liikenteeseen liittyvät tehtävät saivat muita enemmän kannatusta. Muiden ehdotettujen tehtävien osalta syntyi enemmän hajontaa. Kysymysten lopussa olleissa vastauskentissä toistui useasti kommentti siitä, että metropolihallintoa ei tarvita. Kuitenkin myös rakentavia ehdotuksia niin tehtävien kuin muidenkin kysymysten osalta esitettiin.

Metropolialueen aluerajausta koskevaan kysymykseen vastanneista noin kaksi kolmesta kannatti suppeaa, 10 kunnan aluetta, ja hieman alle kolmasosa laajaa, 16 kunnan muodostamaa aluetta. Vastaajien omista ehdotuksissa suosituin vaihtoehtoinen aluerajaus kattaisi ainoastaan Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisen kaupungit.

Asukkaiden osallistumis- ja vaikutuskeinoja koskevassa kysymyksessä vastaajat arvioivat tärkeimmiksi keinoiksi metropolivaltuuston vaaleissa äänestämisen sekä asukkaiden mahdollisuuden aloitteen tekemiseen metropolihallinnolle. Noin 75 prosenttia kysymykseen vastanneista kannatti näitä osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja. Sähköinen äänestäminen neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä sai suunnilleen sa-

man verran kannatusta. Neuvoa-antavia kansanäänestyksiä kannatti runsas 60 prosenttia vastaajista. Vastaajat ehdottivat itse asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksina muun muassa nuorisovaltuustoa, sitovaa kansanäänestystä ja kansalaisraateja.

LIITE 4: Ota kantaa-keskustelun kysymykset

1. Metropolihallinnon tehtävät: Mitä tehtäviä metropolihallinnolla tulisi olla metropolialueella? (monivalinta)

Maankäytön suunnittelu alueen kattavan metropolikaavan avulla (korvaa maakuntakaavan)
 Mahdollisuus hankkia tonttimaata asuntorakentamiseen
 Joukkoliikenteen ja muun liikenteen suunnittelu
 Joukkoliikenteen järjestäminen (nykyisen HSL-alueen laajeneminen metropolihallinnon alueelle)
 Metroliikenteen kehittäminen, ylläpito ja kunnossapito
 Liityntäpysäköinnin järjestäminen
 Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon rakennuttaminen
 Vuokra-asuntojen omistaminen, ylläpito ja asukasvalinta
 Jätehuolto (nykyisen HSY:n toiminnan laajeneminen koko metropolihallinnon alueelle)
 Vesihuolto (mm. vesilaitosten ylläpito, nykyisen HSY:n toiminnan laajeneminen koko metropolihallinnon alueelle)
 Ilmanlaadun seuranta
 Asunnottomuuden hoitaminen (mm. asumisneuvojatoiminta alueella)
 Maahanmuuton ja pakolaisten vastaanoton järjestäminen
 Toisen asteen koulutuksen järjestäminen (lukiot, ammattioppilaitokset)
 Kokonaisvastuu seudun kilpailukyvyyn parantamisesta

Muut tehtävät, mitkä? (avoin kysymys)

2. Metropolihallintoon kuuluvat kunnat: Minkä kuntien tulisi kuulua metropolihallintoon?

Metropolihallinnon alueen tulisi olla laaja. Metropolihallintoon kuuluisi työryhmän ehdotuksen mukaiset 16 kuntaa: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula, Sipoo, Vihti, Mäntsälä, Hyvinkää, Lohja, Porvoo ja Riihimäki. (monivalinta)

Metropolihallinnon alueen tulisi olla mahdollisimman pieni. Metropolihallintoon kuuluisi työryhmän ehdotuksen mukaiset 10 kuntaa: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula ja Sipoo. (monivalinta)

Ei kumpikaan ehdotetuista vaihtoehdoista. Työryhmän ehdotusten sijaan seuraavien kuntien tulisi kuulua metropolihallintoon (avoin kysymys)

3. Osallistuminen päätöksentekoon: Mitä osallistumis- ja vaikutuskeinoja asukkailla tulisi olla metropolihallinnon päätöksentekoon?

(monivalinta)

Metropolivaltuuston vaalissa äänestäminen KYLLÄ/EI
 Neuvoa-antavat kansanäänestykset KYLLÄ/EI
 Asukkaiden tekemät aloitteet KYLLÄ/EI

Kuntalaisaloitteiden tekeminen sähköisesti on mahdollista esimerkiksi Kuntalaisaloite.fi:ssä. Tulisiko kuntalaisaloite-palvelua laajentaa koskemaan myös metropolihallinnolle tehtäviä aloitteita? KYLLÄ/EI

Jos metropolihallinnon neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä olisi mahdollista äänestää sähköisesti, olisitko halukas käyttämään palvelua? KYLLÄ/EI

Mitä muita osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia asukkailla tulisi olla (esimerkiksi kansalaisraadit tai osallistava budjetointi)? (avoin kysymys)